

te pav

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı

Türkiye’de Tütün Kullanımını Engelleme ve Bırakmanın Ekonomisi

Arz, talep, sağlık ve kamu politikası boyutları

21 Ekim 2021
Ankara

Webinarın amacı

Halk sağlığı politikalarını gözeterek,

- Kişileri tütün kullanımından uzak tutacak ve hâlihazırda bağımlı olan kişilerin sigarayı bırakmasına yardımcı olacak etkili politikaların tasarlanmasına katkıda bulunmak
- Bu amaçla dünyada ve Türkiye’de **tütün kullanımının gelişimi ve mevcut durumu** incelemek,
- Tütün kullanımının kontrol altına alınmasında etkili olacak politikaların geliştirilmesinde *sağlık kaygılarının yanı sıra* **tütün kullanımını etkileyen üretici, kullanıcı ve kamu gibi paydaşların arz, talep, kamu politikalarını da irdelemek**
- Durum analizi bulgularından hareketle **daha etkili politikaların oluşturulması** amacı ile **ne gibi araştırmalara ihtiyaç duyulduğunu tartışmak**

Çerçeve

- Tütün ürünleri kullanımının sağlık boyutu
- Dünyada ve Türkiye’de tütün endüstrisi
- Türkiye’de tütün kontrolü politikaları
- Tütün ve tütün ürünleri kullanımı
 - Dünyada, emsal ülkelerde ve Türkiye’de
- Türkiye’de tütün kontrol politikalarının değerlendirilmesi
 - Fiyat eksenli tütün kontrol önlemleri
 - Fiyat dışı tütün kontrol önlemleri
- Genel değerlendirme

tepav

**Türkiye’de Tütün Kullanımını Engelleme ve
Bırakmanın Ekonomisi**

Arz, talep, sağlık ve kamu politikası boyutları

**Tütün ürünleri kullanımı, halk
sağlığını doğrudan tehdit ediyor**

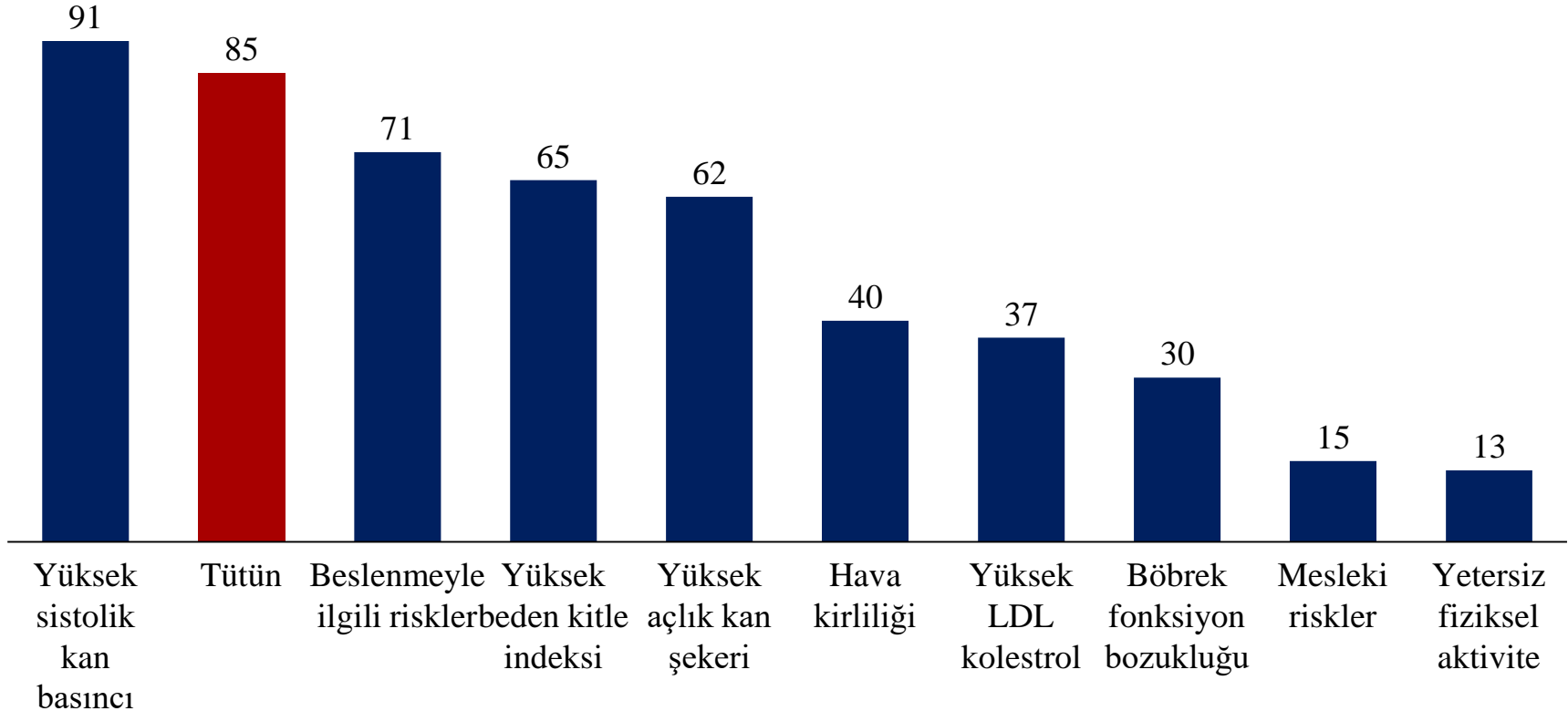
Tütün kullanımı (doğrudan ve pasif içicilik) insan sağlığına zararlıdır

- Ölüme neden olan en önemli risk faktörlerinden biri,
- Önlenebilir ölümlerin önde gelen nedenlerinden biri,
- Tütün kullanımıyla ilişkilendirilen hastalıklar;
 - Kronik solunum yolu hastalıkları
 - Neoplazmalar
 - Kalp-damar hastalıkları
 - Solunum yolu enfeksiyonları,
 - Tüberküloz ve nörolojik bozukluklar

Türkiye, dünyada tütün kullanımına bağlı ölümlerin en yüksek olduğu 16. ülke

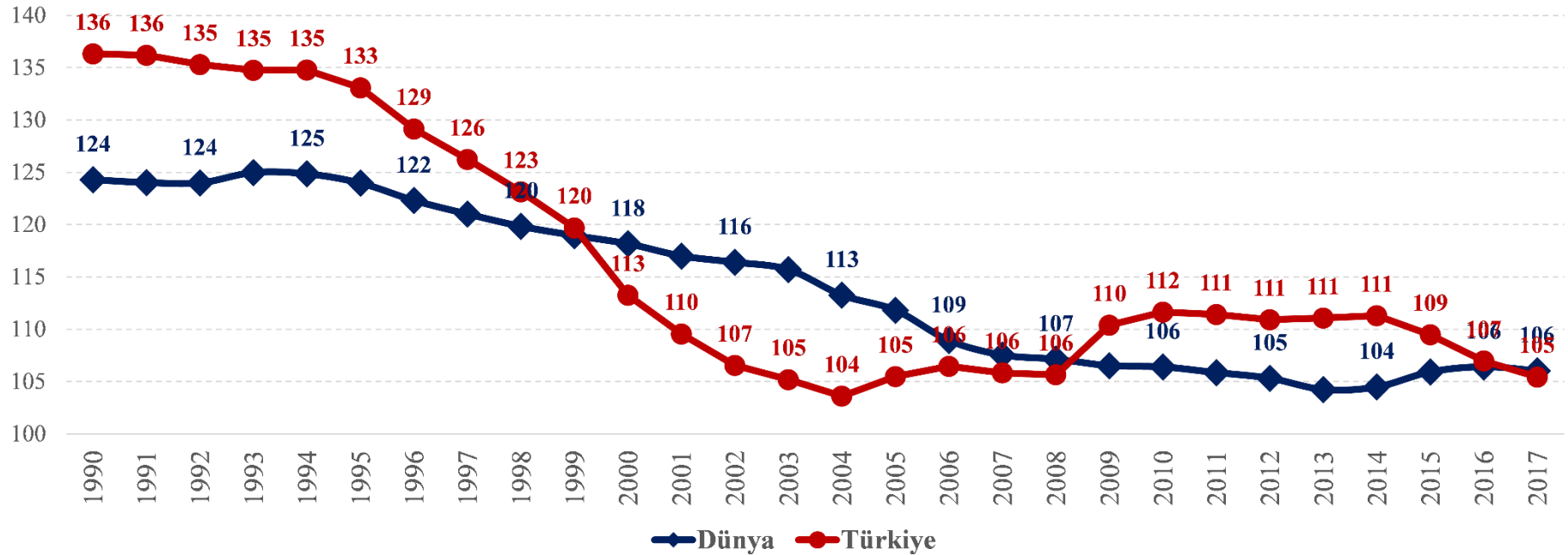
Sadece tütün kullanımına bağlı ölümlerin sayısı 2017’de 85 bine ulaştı

Türkiye’de çeşitli risk faktörleriyle ilişkilendirilen tahmini ölüm sayıları, ilk 10 faktör, bin kişi, 2017

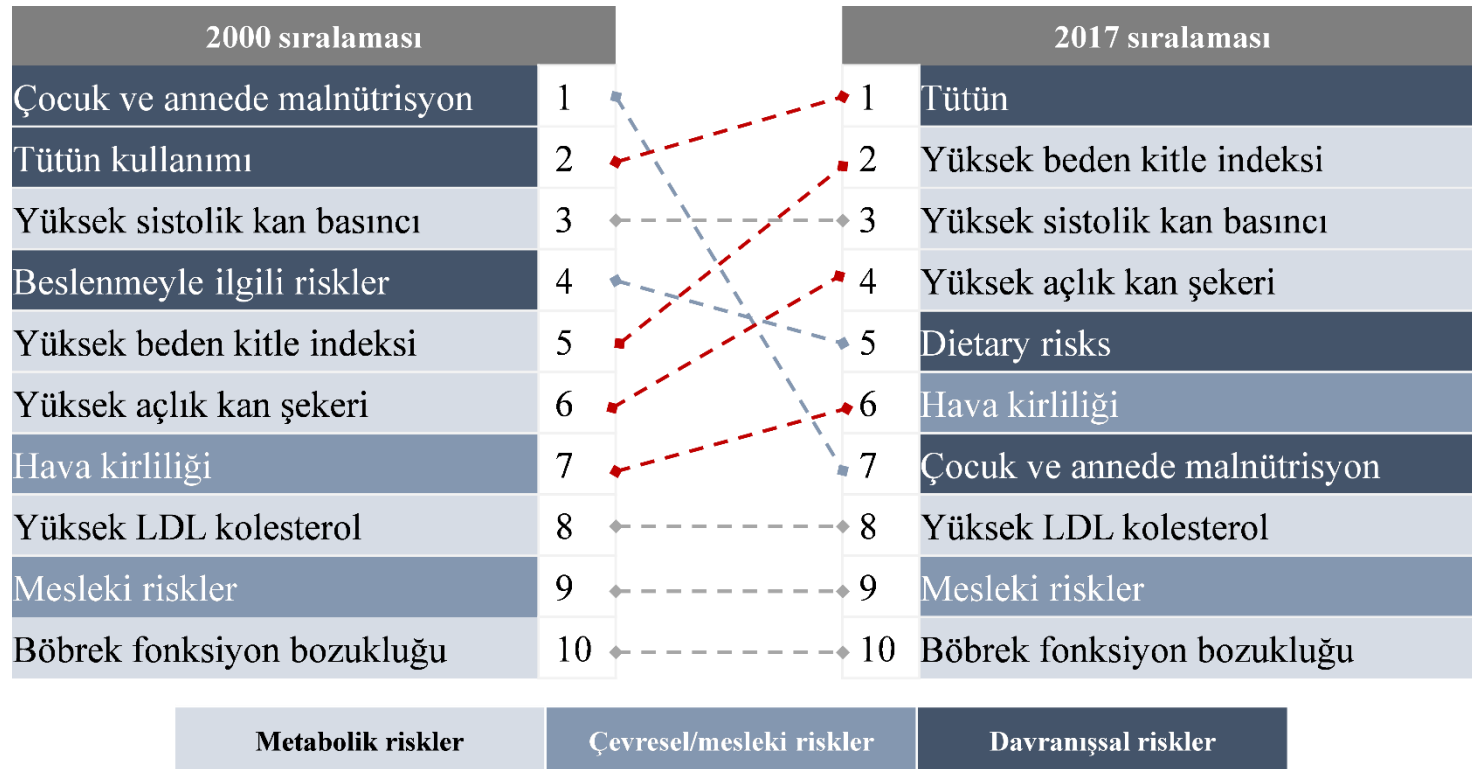
1990-2019 döneminde Türkiye'deki 2,5 milyon insanın ölümü tütün kullanımıyla ilişkilendirilmektedir

Türkiye'de ve dünyada tütün kullanımıyla ilişkilendirilen tahmini ölüm sayıları, 100.000 kişi başına, 1990-2017

Tütün kullanımı, Türkiye’de ölüm ve engellilikle en çok ilişkilendirilen başlıca risk faktörü

DALY metriğine göre Türkiye’de en çok ölüm ve engelliliğe yol açan tahmini ilk 10 risk faktörü, 2000 ve 2017

Kaynak: Institute for Health Metrics and Evaluation (IHME), “Global Burden of Disease (GBD) Study 2017”, TEPAV hesaplamaları
 Not: *Engelliliğe Ayarlanmış Yaşam Yılı (DALY) metriği*, erken ölüm ve sağlık kaybı sebebiyle kaybedilen yaşam yıllarını dikkate alarak hastalıkların ekonomik yükünün tam olarak değerlendirilebilmesi için dikkate alınana bir metriktir.

2002-2017 döneminde aktif ve pasif tütün kullanımının Türkiye'deki sağlık yüküne katkısı değişmemekle birlikte oldukça yüksek

- ➔ Her yıl Türkiye'de gerçekleşen ölümlerin dörtte biri tütün kaynaklı hastalıklarla ilişkilendirilmekte
- ➔ 2050 yılında tütün kaynaklı erken ölümlerin sayısının yıllık 127 bini aşacağı tahmin edilmektedir*

tepav

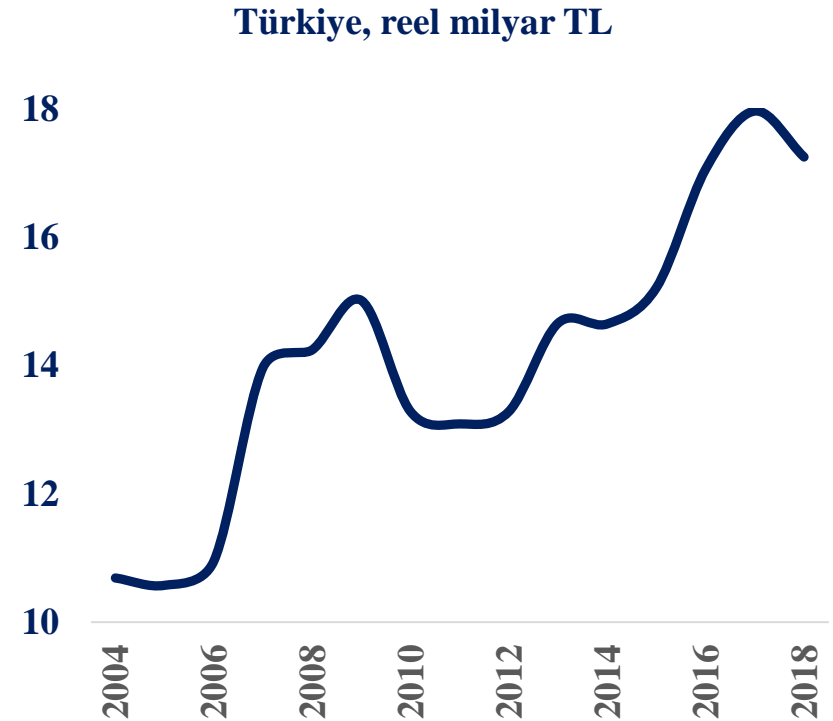
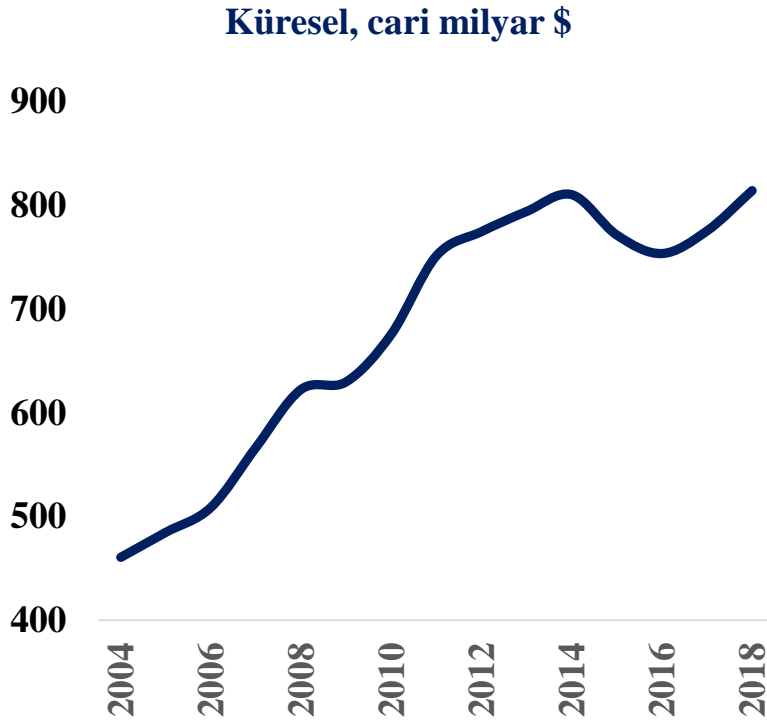
**Türkiye’de Tütün Kullanımını Engelleme ve
Bırakmanın Ekonomisi**

Arz, talep, sağlık ve kamu politikası boyutları

Dünya’da ve Türkiye’de Tütün Endüstrisi

Tütün endüstrisi, dünya genelinde ve Türkiye’de büyümeye devam ediyor

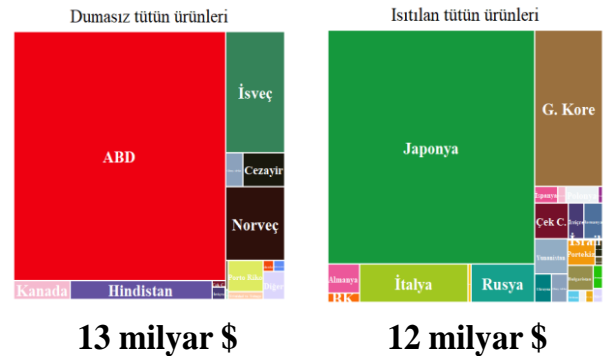
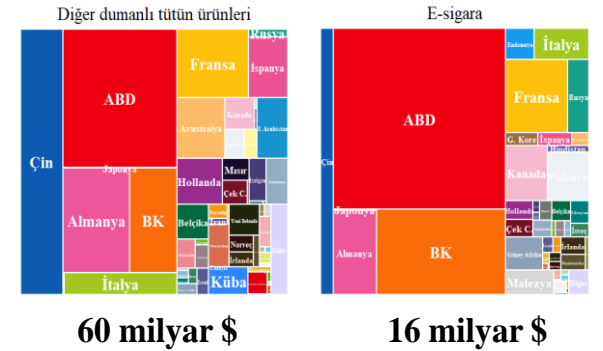
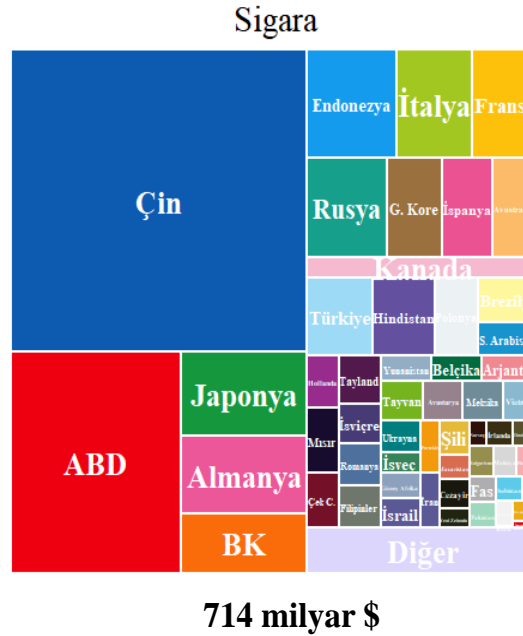
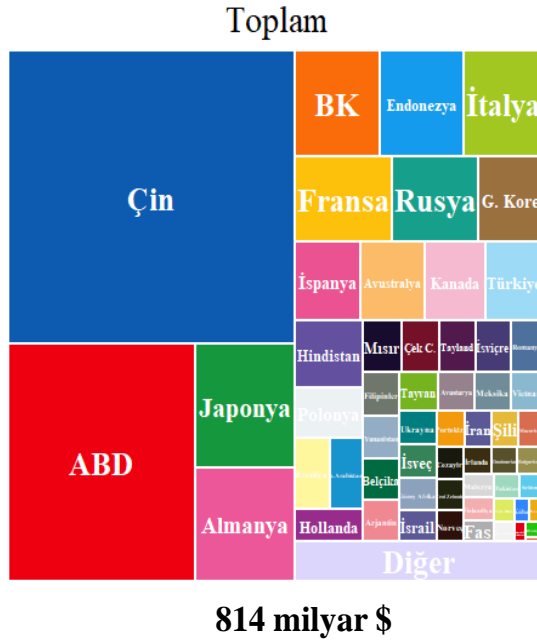
Tütün endüstrisinin küresel perakende satış hacmi, toplam ve kişi başına, PSF, 2004-2018

189 ülkeden yalnızca 15'i tütün ve tütün alternatifi ürünlerin yüzde 79'unu satın alıyor

Türkiye, ilk 15 ülke arasında

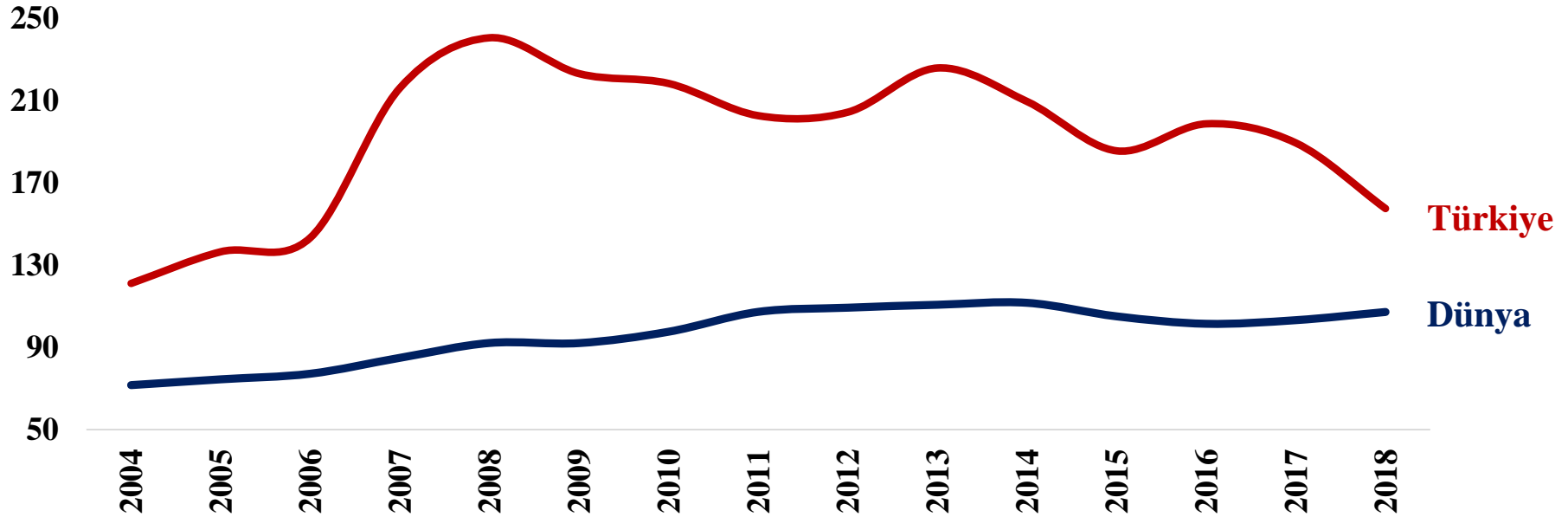
Geleneksel ve alternatif tütün ürünleri perakende satışlarının ülkelere göre dağılımı, PSF, 2018

Türkiye’de kişi başı perakende satış dünya ortalamasının çok daha üstünde seyrediyor

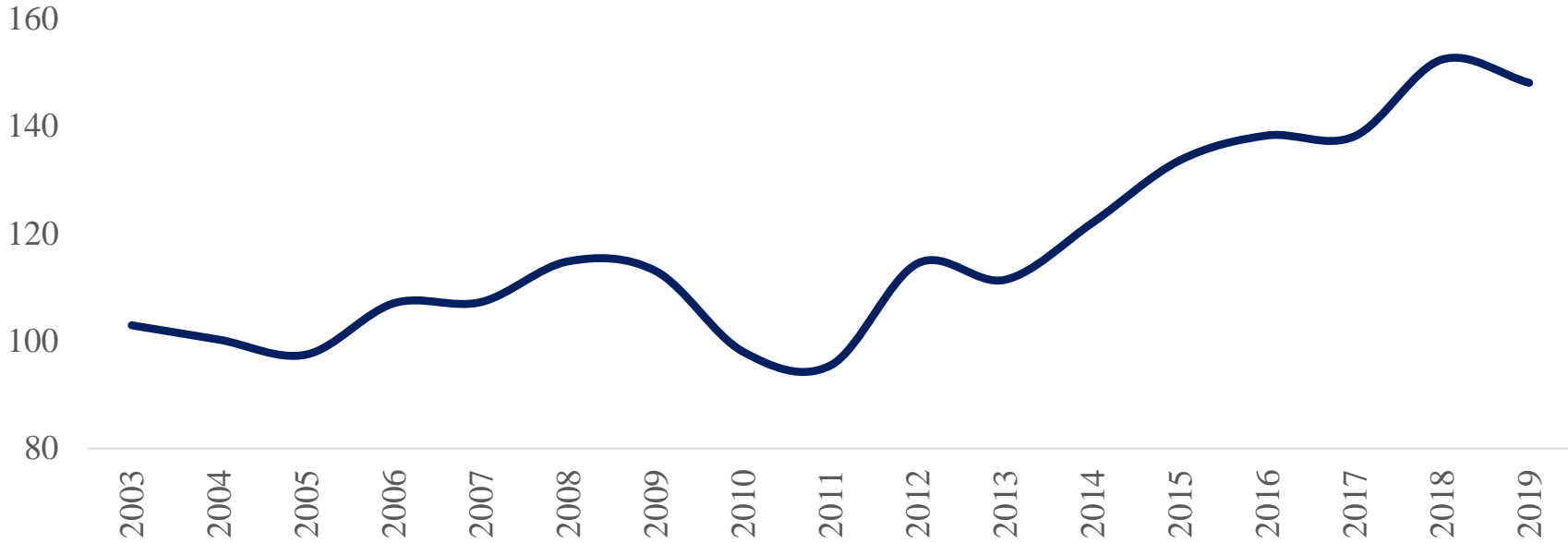
Dünya ortalaması 107 dolar iken Türkiye’de 158 dolar

Türkiye’de ve dünyada tütün endüstrisinde kişi başına düşen perakende satış hacminin karşılaştırılması, PSF, \$, 2004-2018

Türkiye’de tütün ürünleri üretimi, 2003-2019 döneminde 103 bin tondan 148 bin tona ulaşmıştır

Türkiye’de tütün ürünleri toplam üretim hacmi, bin ton, 2003-2019

Kaynak: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığı , TEPAV hesaplamaları

Not: 1 adet sigaranın 0,85 gram tütün içerdiği varsayılmıştır. Tütün ürünleri ibaresi, sigara, nargilelik tütün mamulü, pipoluk tütün mamulü, puro/sigarillo ve sarmalık kıyılmış tütün mamullerini içererek şekilde tanımlanmıştır.

Türkiye’de toplam tütün ürünleri üretim hacmi 2003-2019 arasında artmaya devam ederken...

- **Tütün tarımına ayrılan arazi alanı giderek azalmıştır**
- Türkiye’de tütün ürünleri üretiminde **ithal tütün kullanımı** giderek yaygınlaşmıştır
 - Yerli sigara üretiminde yurt içinde yetiştirilen tütünün payı yüzde 42’den yüzde 12’ye gerilemiştir
- **Doğrudan yabancı yatırım girişleri** ile yabancı firmaların Türkiye’deki tütün ürünleri imalatı artmıştır
 - Gıda, içecek ve tütün sektöründeki 9,2 milyar dolarlık DYY girişinin en az 300 milyon dolarlık kısmının tütün ürünleri imalatı için olduğu tahmin edilmekte
- Türkiye’de toplam tütün ürünleri üretim hacmi artmış ve farklı ürün gruplarının payının artmasıyla birlikte çeşitlenmiştir

Türkiye’de tütün ve mamulleri değer zincirinde üretilen ekonomik değer 13,5 milyar dolar tutarında (2017)

Vergiler, yüzde 93’lük payla zincirin en büyük halkasını oluşturmakta

Türkiye’de tütün ürünleri değer zincirinde üretilen ekonomik değer, 2017

tepav

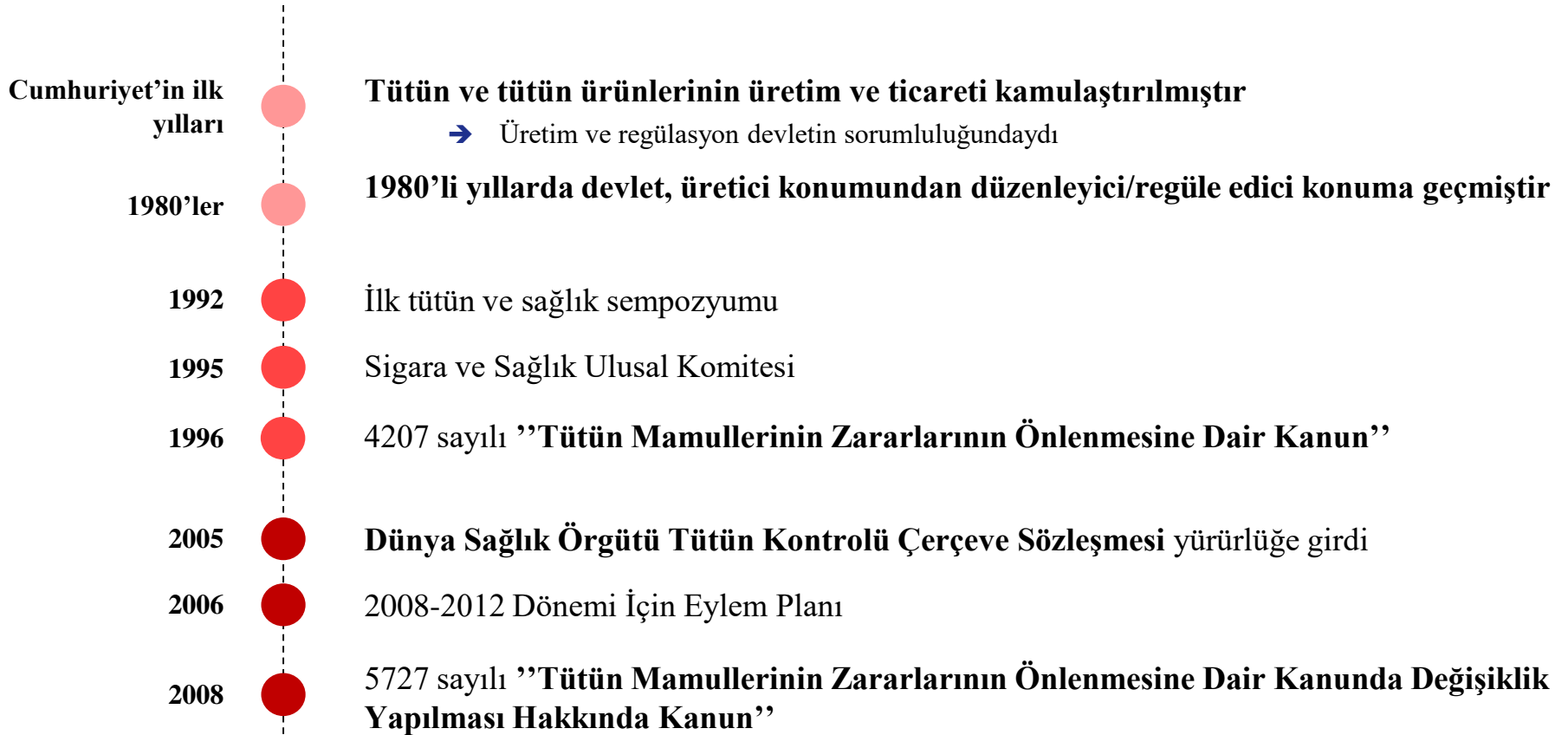
**Türkiye’de Tütün Kullanımını Engelleme ve
Bırakmanın Ekonomisi**

Arz, talep, sağlık ve kamu politikası boyutları

Türkiye’de tütün kontrolü politikaları

Tütün ve tütün ürünleri kullanımının sağlık boyutu, Türkiye’de 1990’lı yıllarda gündeme gelmeye başlamıştır

2000’li yıllarda alınan önlemler güçlendirilmiştir

Türkiye, MPOWER* önlemlerinin tamamını en üst düzeyde yerine getiren iki ülkeden biri ve ilk ülkedir

Önlemler	
Monitor	Tütün kullanımını ve koruma politikalarının izlenmesi
Protect	İnsanların tütün dumanından korunması
Offer	Tütünü bırakmak isteyenlere yardım/destek sunulması
Warn	Halkın tütünün zararları hakkında uyarılması
Enforce	Tütün Reklamı, Promosyonu ve Sponsorluklarının yasaklanması
Raise	Tütün ürünlerinden alınan vergilerin artırılması

*MPOWER (Tütün Salgını Kontrol Etmeye Yönelik Politika Paketi), tütün kullanımının farklı yönlerini ve boyutlarını kontrol altına almaya yönelik ülkelere rehberlik edecek anahtar gösterge ve ölçütleri sağlamaktadır. DSÖ TKÇS, Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı (TCSB) tarafından 2004 yılında imzalanmış TKÇS, Türkiye’de 2005 yılında yürürlüğe girmiştir.

Sıkı kurallar ve yasal düzenlemelere rağmen,
Türkiye’de tütün kullanım oranında herhangi bir düşüş görülmemektedir

➔ Türkiye’nin tütün kontrolü politikalarının performansını değerlendirmek için öncelikle **küresel** ve **yereldeki** tütün kullanım alışkanlıklarının incelenmesi faydalı olacaktır

tepav

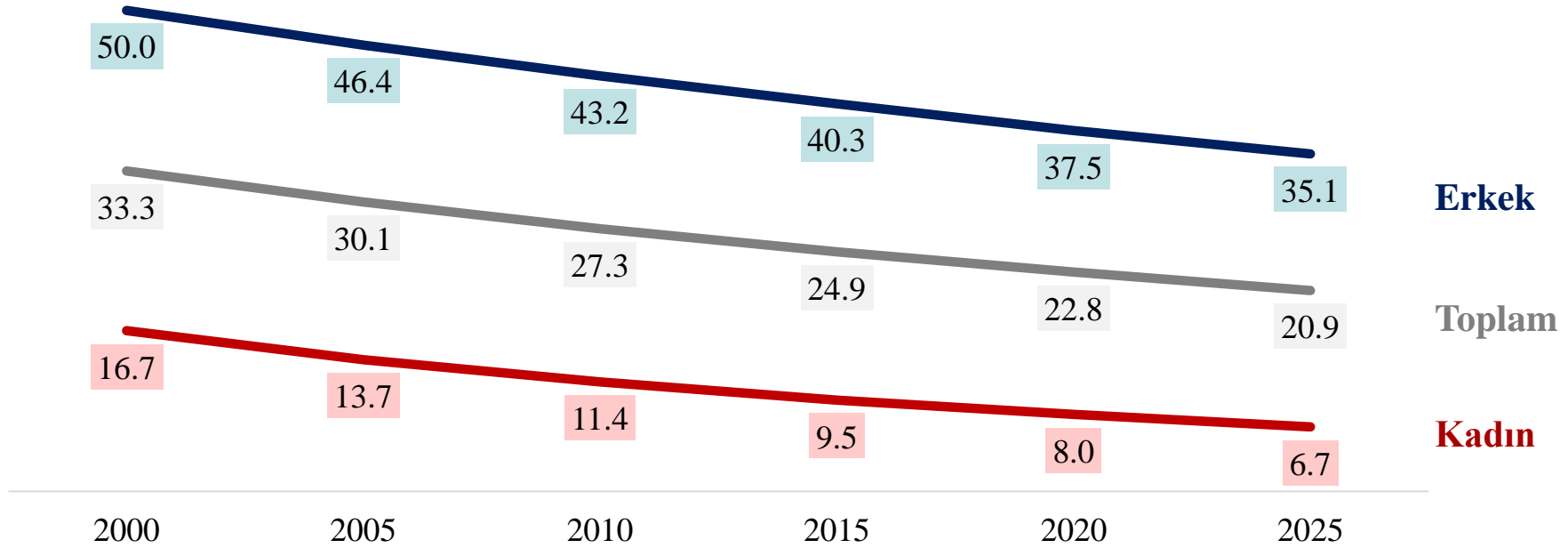
**Türkiye’de Tütün Kullanımını Engelleme ve
Bırakmanın Ekonomisi**

Arz, talep, sağlık ve kamu politikası boyutları

**Dünyada tütün ve tütün
ürünleri kullanımı**

Dünya çapında tütün kullanım oranı 2000-2020 yılları arasında yüzde 33,3'ten yüzde 22,8'e gerilemiştir

Küresel tütün kullanım prevalansının cinsiyetlere göre dağılımı, 15+ yaş, yaşa göre standartlaştırılmış, %, 2000-2025

Dünyada en yüksek kullanım oranına sahip yaş grubu, 45-54

Yaş gruplarına göre küresel tütün kullanım oranları, 15+ nüfus, yaşa göre standartlaştırılmış, %, 2000-2025

	2000	2005	2010	2015	2020	2025
15-24	22,6	20,3	18,6	17,0	15,5	14,2
25-34	31,7	28,9	26,1	23,9	22,0	20,1
35-44	38,6	35,0	32,0	29,2	26,5	24,5
45-54	41,4	37,5	34,0	31,3	28,8	26,3
55-64	39,8	35,5	32,1	29,3	26,8	25,0
65-74	34,4	30,9	27,7	25,0	23,0	21,2
75-84	27,8	24,6	22,3	20,2	18,4	16,8
85 +	19,4	18,3	15,9	14,3	13,0	11,9
Toplam	33,3	30,1	27,3	24,9	22,8	20,9

Dünya ortalamasının üstünde

En yüksek kullanım oranı

Tütün kullanımı Güneydoğu Asya, Batı Pasifik ve Avrupa'da dünya ortalamasının üstünde

Kadınların tütün kullanımı ise özellikle Avrupa ve Amerika'da ortalamanın üstünde

Cinsiyetlere ve bölgelere göre tahmini tütün kullanım oranları, 15+ nüfus, yaşa göre standartlaştırılmış, %, 2020

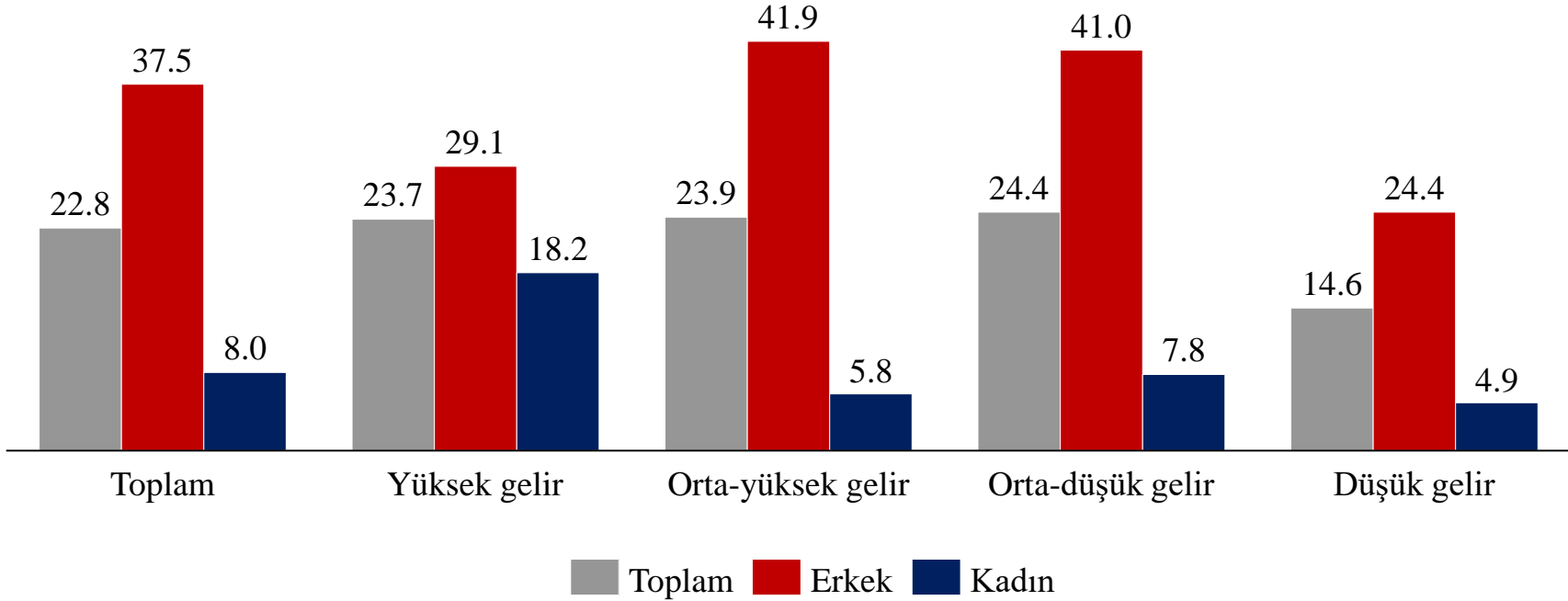
	Toplam (Kadın + Erkek)	Erkek	Kadın	Erkek ve kadın arasındaki fark
Toplam	22,8	37,5	8,0	29,5
Güneydoğu Asya	27,9	46,0	9,7	36,3
Batı Pasifik	25,7	47,9	3,6	44,3
Avrupa	25,6	32,5	18,7	13,8
Doğu Akdeniz	18,6	33,3	3,9	29,4
Amerika	17,5	23,1	12,0	11,1
Afrika	12,3	20,7	3,8	16,9

Dünya ortalamasından yüksek

Dünya ortalamasından düşük

Kadınlarda tütün kullanım oranı, ekonomik açıdan daha gelişmiş olan bölgelerde daha yüksek

Cinsiyetlere ve gelir gruplarına göre tahmini tütün kullanım oranları, 15+ nüfus, yaşa göre standartlaştırılmış, %, 2020

tepav

**Türkiye’de Tütün Kullanımını Engelleme ve
Bırakmanın Ekonomisi**

Arz, talep, sağlık ve kamu politikası boyutları

**Türkiye’de tütün ve tütün
ürünleri kullanımı**

Türkiye’de tütün kullanımında azalma yönlü bir eğilimin olmadığı, resmi istatistiklerde görülmektedir

Farklı veri kaynaklarına göre Türkiye’de yetişkinler arasında günlük tütün kullanım oranı, %, 1988-2019

	Literatür	GATS	STEPS	TSA
1988	43,6*			
1993	33,6* **			
2003	33,8**			
2008		27,4		
2010				25,4
2012		23,8 ↓		23,2 ↓
2014				27,3 ↑
2016		29,6 ↑		26,5 ↓
2017			29,2	
2019				28,0 ↑

Kaynak: CDC, DSÖ, TÜİK, TEPAV derlemeleri ve hesaplamaları

Not: Mevcut veri kaynaklarının avantajları ve dezavantajları göz önünde bulundurularak, bu çalışmada, ayrıntılı analizler için GATS mikro veri setlerinin kullanılmasına karar verilmiştir.

* Alıntı yapılan kaynakta verilen oranın her gün kullanan kişileri mi yoksa hem her gün hem de ara sıra kullanan kişilerin toplamını mı kapsadığı belirtilmemiştir.

** 1993 ve 2003 yılları için paylaşılan istatistikler 18 yaş ve üstü yetişkinleri kapsarken, tabloda yer alan yılların geri kalanında istatistikler 15 yaş ve üstü bireyleri kapsamaktadır.

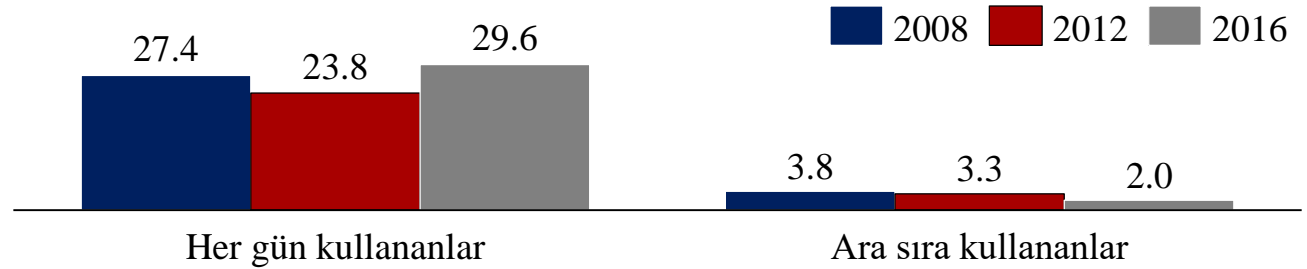
Türkiye ile karşılaştırmak üzere Meksika, Rusya ve Ukrayna emsal ülkeler olarak seçilmiştir

Kriterler	Açıklama					
Veri erişimi en az bir yıl	GATS mikro verilerinin mevcut olduğu 30 ülke					
Veri erişimi en az iki yıl	En az iki yıllık veriye sahip 8 ülke					
Değerlendirilen parametreler	Türkiye ile gelir grubu benzerliği	Türkiye ile nüfus büyüklüğü benzerliği	Türkiye'ye coğrafi yakınlık	Türkiye ile benzer tütün kullanım oranı	Tütün kullanımının zaman içerisinde arttığı örnekler	Tütün kullanımının zaman içerisinde azaldığı örnekler
Kısa listeye alınan ülkeler	<ul style="list-style-type: none"> Meksika Rusya 	<ul style="list-style-type: none"> Meksika Filipinler Rusya Ukrayna Vietnam 	<ul style="list-style-type: none"> Rusya Ukrayna 	<ul style="list-style-type: none"> Rusya 	<ul style="list-style-type: none"> Meksika 	<ul style="list-style-type: none"> Hindistan Filipinler Rusya Ukrayna Uruguay Vietnam

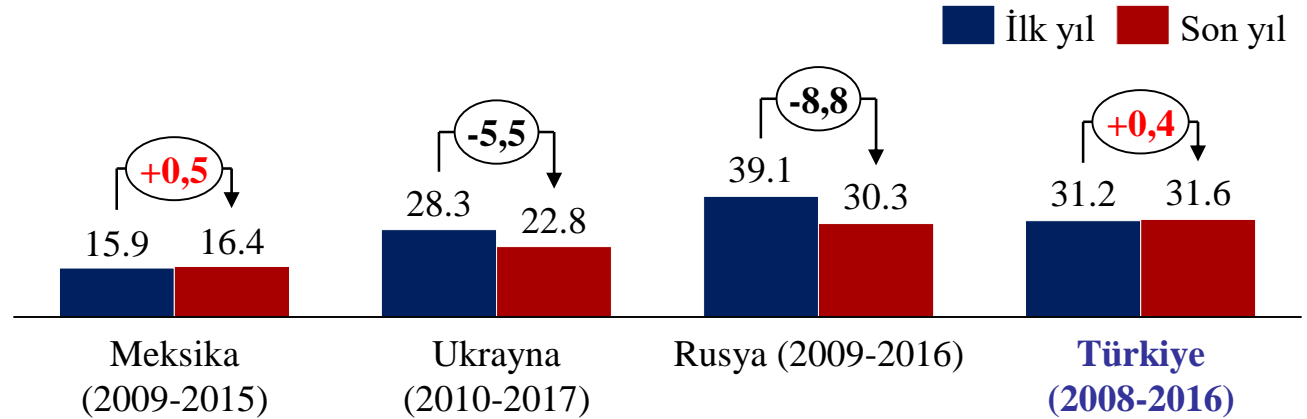
Meksika, Rusya, and Ukrayna: 6 kriterden en az 3'ünü karşılayan ülkeler

2016 yılında Türkiye’de 15 yaş ve üstü bireylerin yüzde 31,6’sı (19,2 milyon) tütün kullanıcısıdır.

Tütün kullanım alışkanlıkları, 15+ nüfus, Türkiye, %, 2008-2012-2016

Emsal ülkelerde tütün kullanım oranı, 15+ nüfus, %, en erken ve en son yıllara ait mevcut veriler

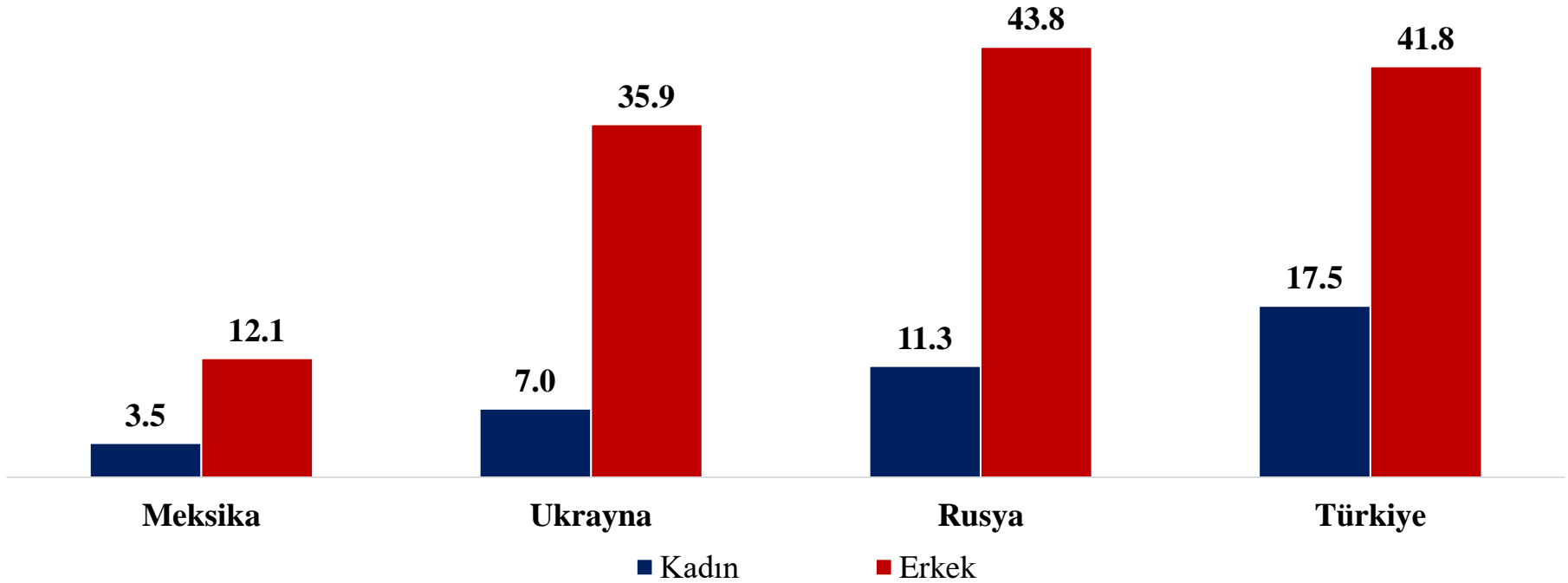
Kaynak: CDC, GATS mikro verileri ve özet bilgi notları , TEPAV hesaplamaları

Not: Ülkeler için verilerin alındığı araştırma yılları parantez içinde verilmiştir.

* Mevcut tütün kullanımı hem her gün hem de ara sıra kullanım oranlarını içermektedir.

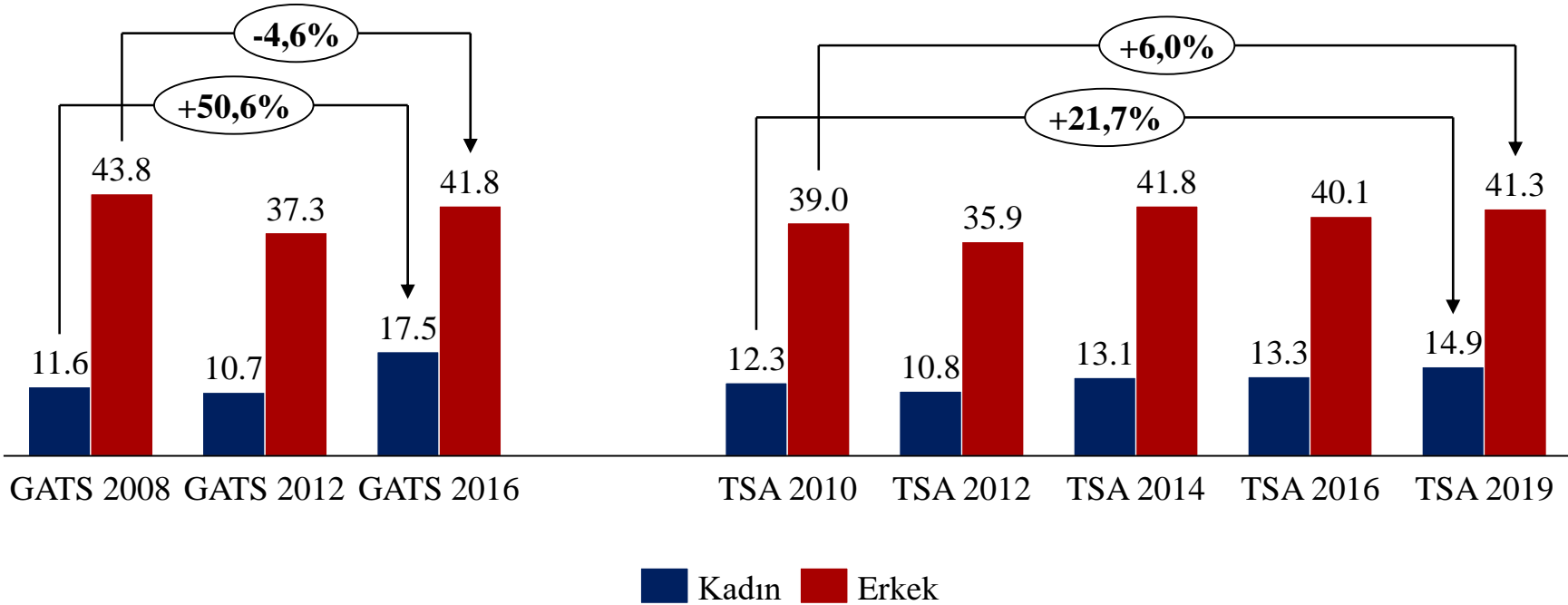
Emsal ülkeler arasında kadınlarda en yüksek tütün kullanım oranı Türkiye’de

Emsal ülkelerde günlük tütün kullanım oranlarının cinsiyetlere göre dağılımı, 15+ nüfus, %, 2016

Türkiye’de kadınlarda günlük tütün kullanım oranı erkeklere göre daha hızlı artış göstermektedir

Türkiye’de cinsiyetlerin farklı veri kaynaklarına göre günlük tütün kullanım oranları, 15+ nüfus, %, 2008-2019

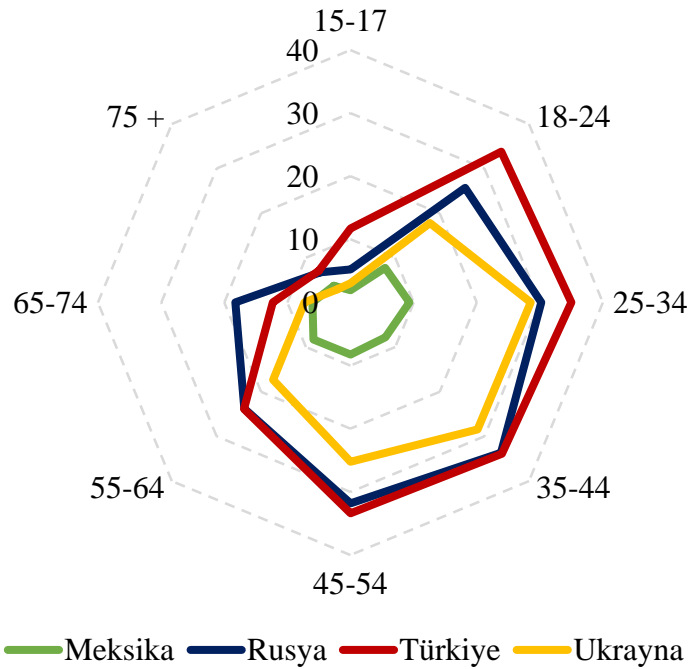

Kaynak: CDC, GATS mikro verileri (Türkiye 2008, 2012, 2016), TÜİK, TEPAV hesaplamaları

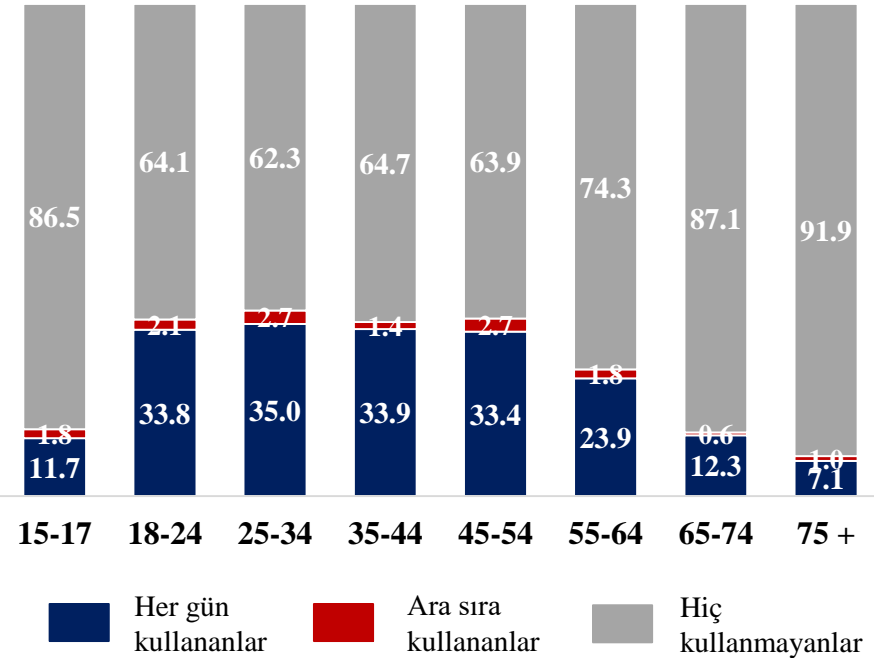
Not: Yıllar içindeki ilgili değişim oranı oklarla gösterilmiştir.

Türkiye’de tütün kullanım oranları, emsal ülkelere kıyasla tüm yaş grupları için daha yüksek

Emsal ülkelerde yaş gruplarına göre günlük tütün kullanım oranları, 15+ nüfus, % 2016

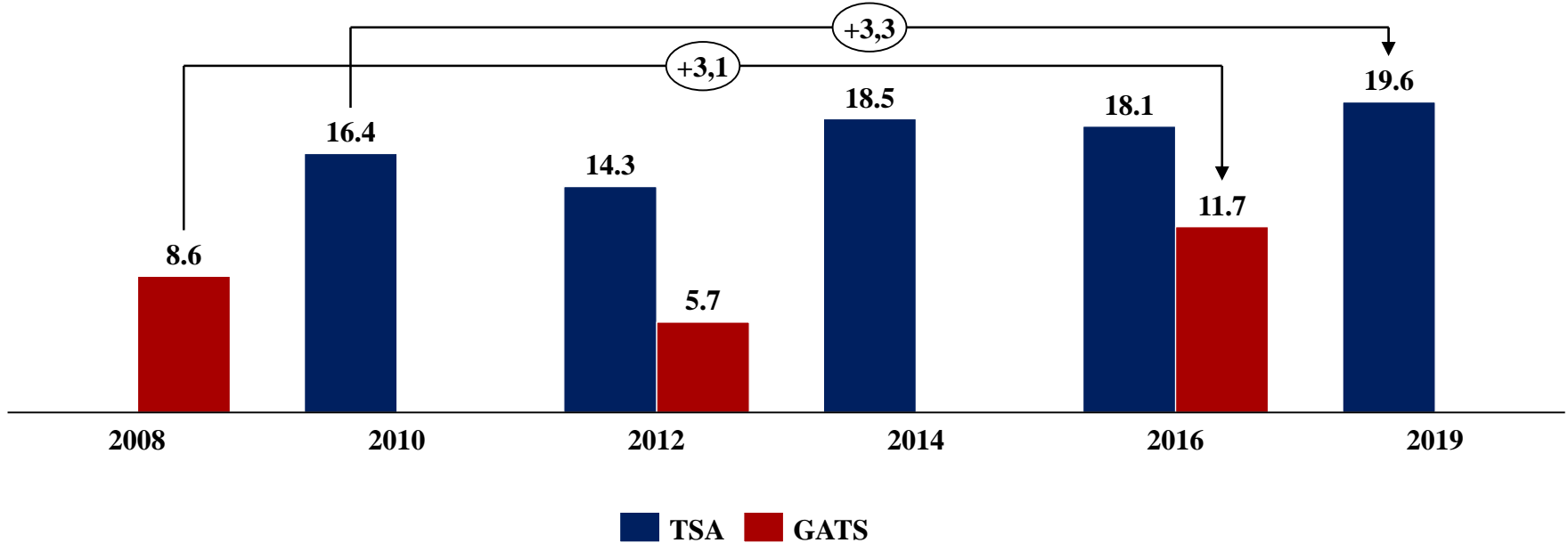

Türkiye’de farklı yaş gruplarında tütün kullananların oranları, 15+ nüfus, %, 2016

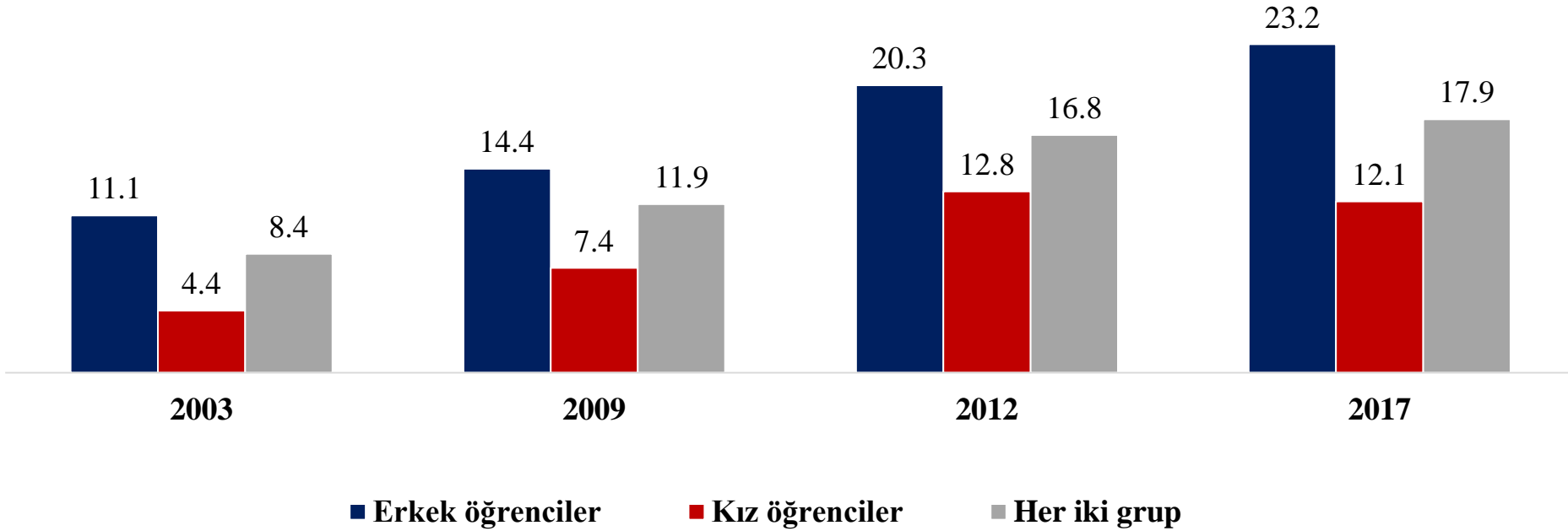
Yıllar içinde 15-17 yaş arası gençlerde günlük tütün kullanım oranında artış gözlenmektedir

Türkiye’de farklı veri kaynaklarına göre 15-17 yaş grubundaki gençler arasında yıllar içinde günlük tütün kullanım oranları, %, 2008-2019

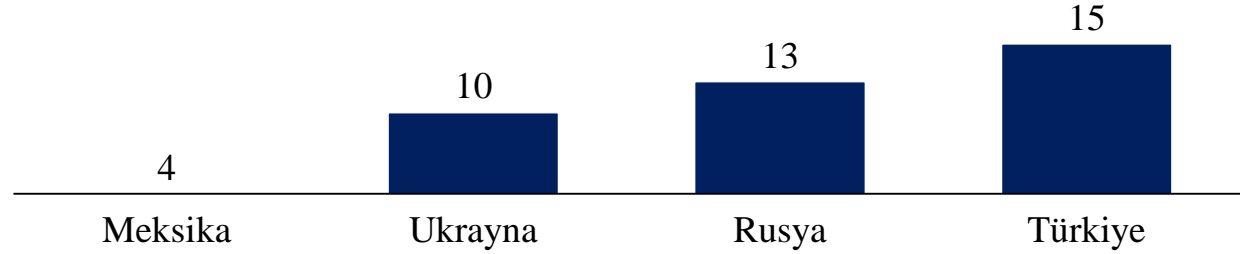
13-15 yaş grubu öğrenciler arasında tütün ürünü kullanımını endişe verici bir şekilde artmaktadır

Türkiye’de herhangi bir tütün ürünü kullanan 13-15 yaş arası öğrencilerin payı, %, 2003-2017

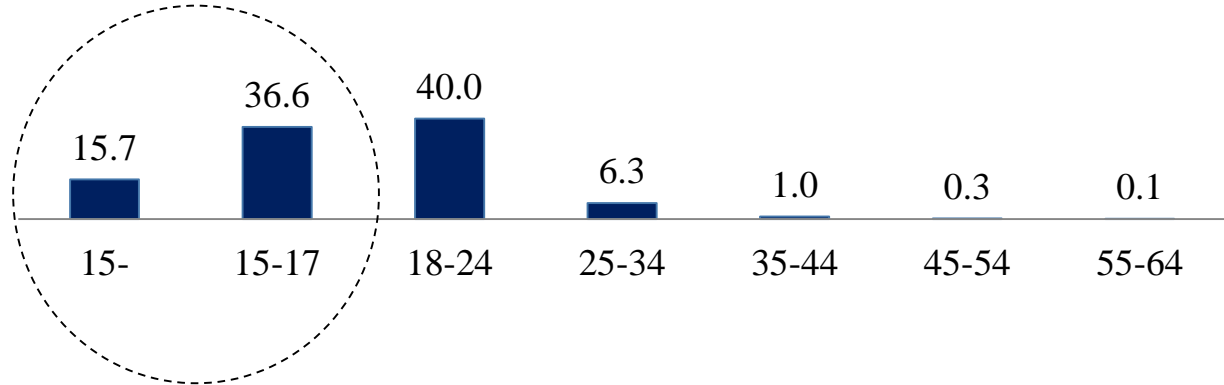

Günlük tütün kullanıcıları arasında 18 yaş öncesi başlayanların yüzdesinin en yüksek olduğu ülke Türkiye

18 yaşından önce tütün kullanmaya başlayanların oranı, 15+ nüfus, %, 2016

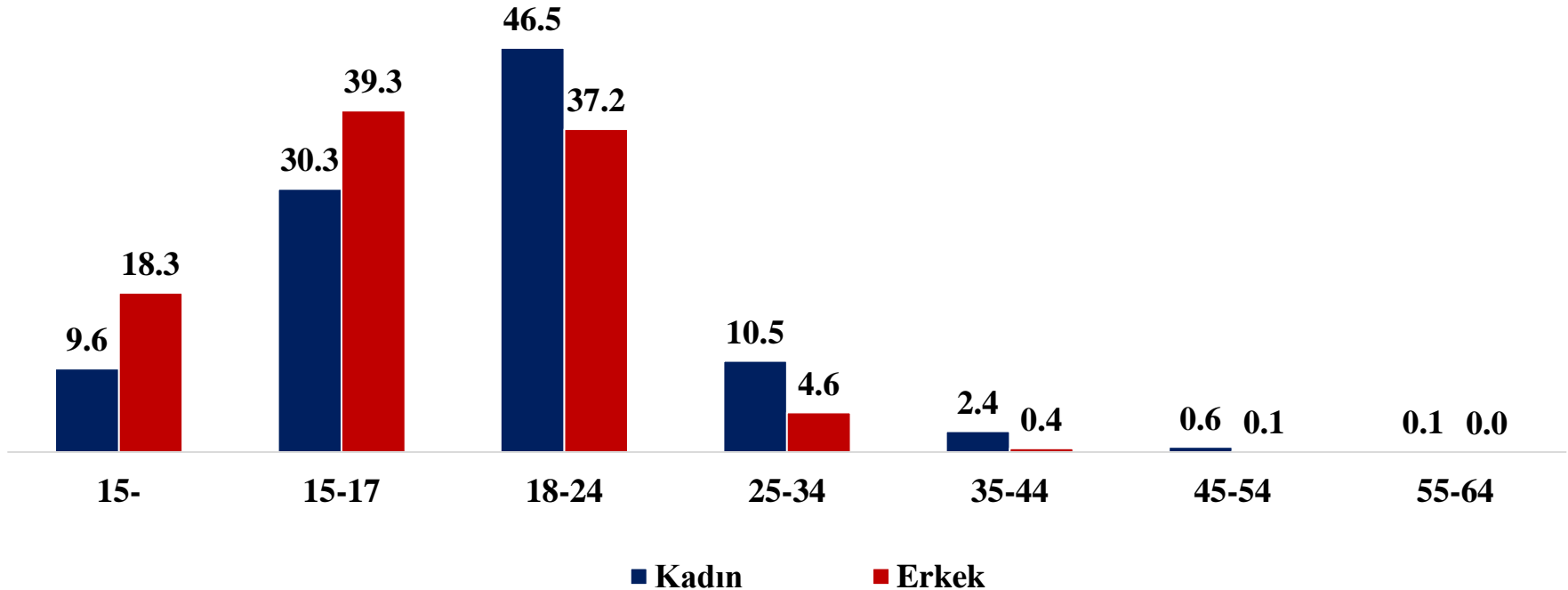
Türkiye’de tütün kullanmaya başlama yaşı, %, 2016

Tütün kullanmaya başlama yaşı kadın ve erkeklerde farklılaşıyor

Türkiye’de 18 yaşından önce günlük tütün kullanımına başlayan kadınların yüzdesi, dünyadaki birçok ülkeden çok daha yüksek

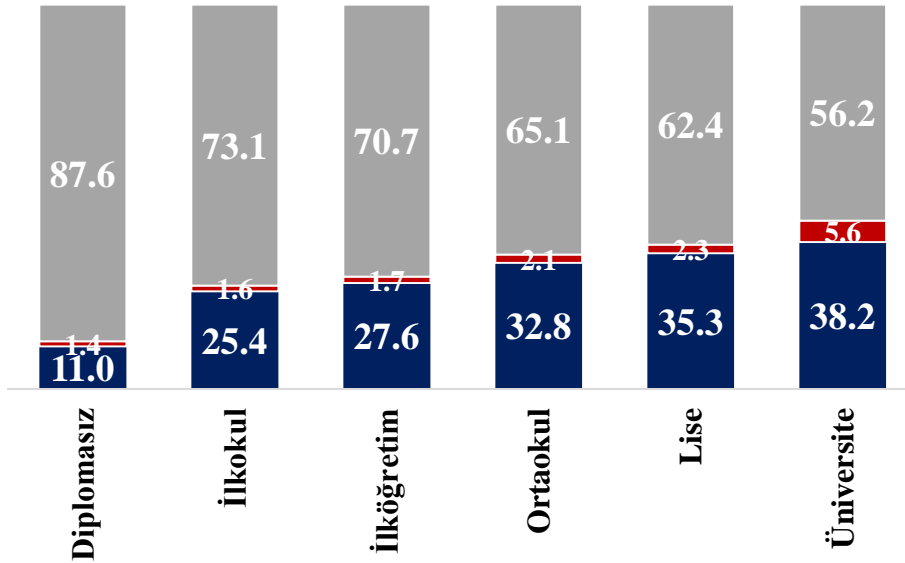
Cinsiyetlere göre Türkiye’de günlük tütün kullanımına başlama yaşı, günlük kullanıcıların %’si, 2016

Türkiye’de tütün kullanım oranı ile eğitim düzeyi arasında pozitif korelasyon var

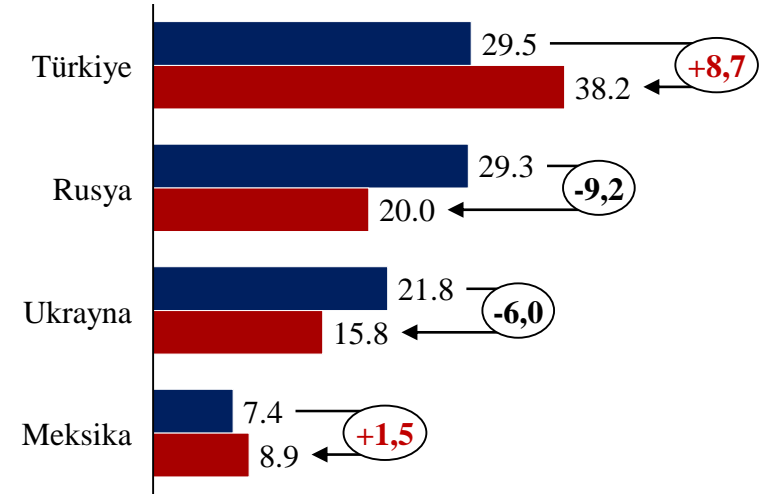
Emsal ülkelerde aksi durum söz konusu

Eğitim düzeylerine göre Türkiye’de tütün kullanım oranları, 15+ nüfus, %, 2016

■ Her gün kullananlar ■ Ara sıra kullananlar ■ Hiç kullanmayanlar

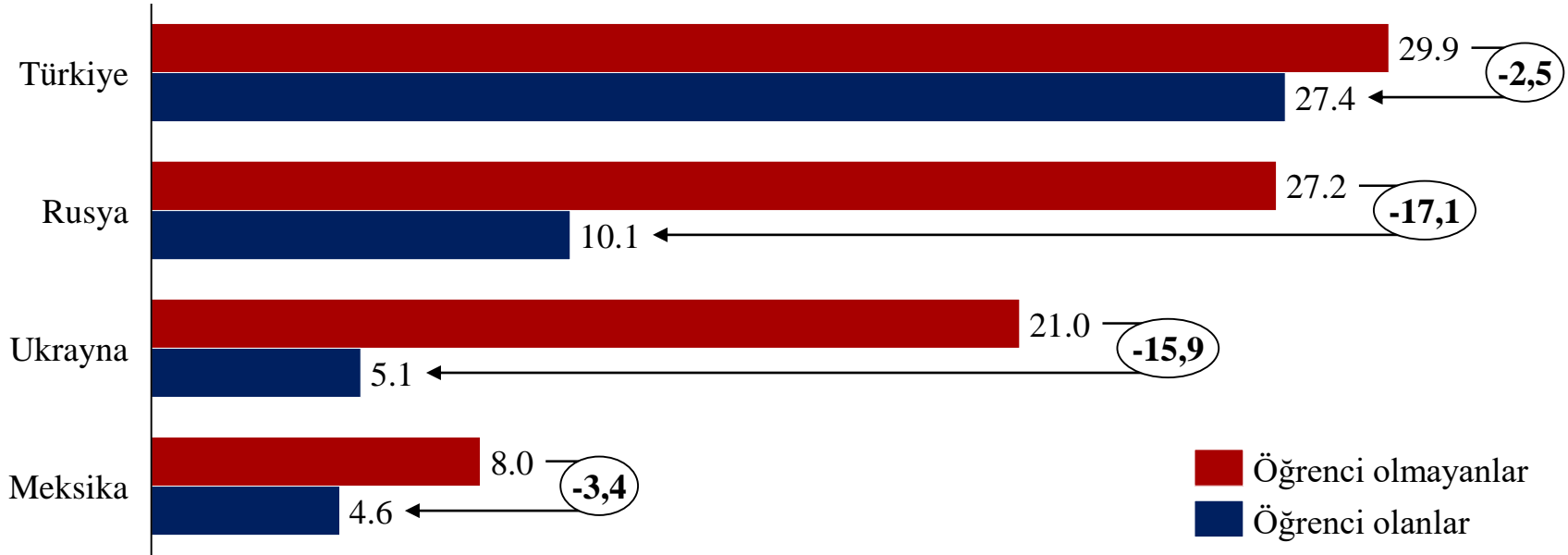
Eğitim düzeylerine göre emsal ülkelerde günlük tütün kullanım oranları, 15+ nüfus, %, 2016

■ Üniversite mezunu olmayanlar
■ En az üniversite mezunu olanlar

Türkiye’de öğrencilerin kullanım oranları emsal ülkelere kıyasla daha yüksek

Emsal ülkelerde kişilerin öğrenci olma/olmama durumuna göre günlük tütün kullanım oranları, 15+ nüfus, %, 2016

Tütün kullanımının sağlık üzerindeki etkilerine ve ekonomik sonuçlarına dair bilgiler asimetrik ve eksik

- ➔ Türkiye’de tütün kullanımına başlama kararı verenler, çoğunlukla tütün kullanımının risklerini tam olarak kavrayamayan gençler
- ➔ Tütün kullanımının birçok etkisi yıllar sonra kendini gösterebilir
- ➔ Sebep ve sonuç arasındaki zaman farkı ve diğer olası risk faktörleri tütün tüketiminin etkilerini tam olarak görmelerini zorlaştırmakta

Kamuoyu tütün tüketiminin sağlık üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri konusunda daha odaklı biçimde bilgilendirilmeli

tepav

**Türkiye’de Tütün Kullanımını Engelleme ve
Bırakmanın Ekonomisi**

Arz, talep, sağlık ve kamu politikası boyutları

Türkiye’nin tütün kontrolü politikaları

MPOWER önlemleri, fiyat ve fiyat dışı önlemlerden oluşmaktadır

		Önlemler
Fiyat dışı önlemler	Monitor	Tütün kullanımı ve koruma politikalarının izlenmesi
	Protect	İnsanların tütün dumanından korunması
	Offer	Tütünü bırakmak isteyenlere yardım/destek sunulması
	Warn	Halkın tütünün zararları hakkında uyarılması
Fiyat eksenli önlemler	Enforce	Tütün Reklamı, Promosyonu ve Sponsorluklarının yasaklanması
	Raise	Tütün ürünlerinden alınan vergilerin artırılması

Not: MPOWER, tütün kullanımının farklı yönlerini ve boyutlarını kontrol altına almaya yönelik ülkelere rehberlik edecek anahtar göstergeler ve ölçütleri sağlamaktadır

tepav

**Türkiye’de Tütün Kullanımını Engelleme ve
Bırakmanın Ekonomisi**

Arz, talep, sağlık ve kamu politikası boyutları

Türkiye’nin tütün kontrolü politikaları

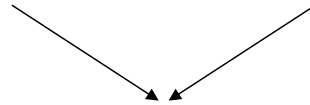
Fiyat eksenli önlemler

Türkiye’de sigaradan alınan ÖTV’nin hesaplanması, sigaranın perakende satış fiyatına bağlı olarak değişiklik göstermektedir

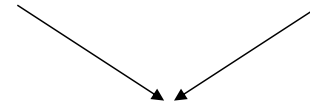
Örnek

Oranlar			
KDV	ÖTV1- Maktu Vergi, Paket Sigara Başına	ÖTV2- Asgari Maktu Vergi, Dal Sigara Başına	ÖTV3- Nispi ÖTV
15,25%	0,4539 TL	0,4569 TL	67%

Sayısal Örnekler						
Marka	Perakende satış fiyatı	KDV	ÖTV1	ÖTV2	ÖTV3	Toplam vergi yükü
A	18 TL	2,75 TL	0,4539 TL	9,138 TL	12,06 TL	84,77%
B	12 TL	1,83 TL	0,4539 TL	9,138 TL	8,04 TL	95,18%

Her iki markaya da uygulanır

İki tutardan yüksek olanı uygulanır

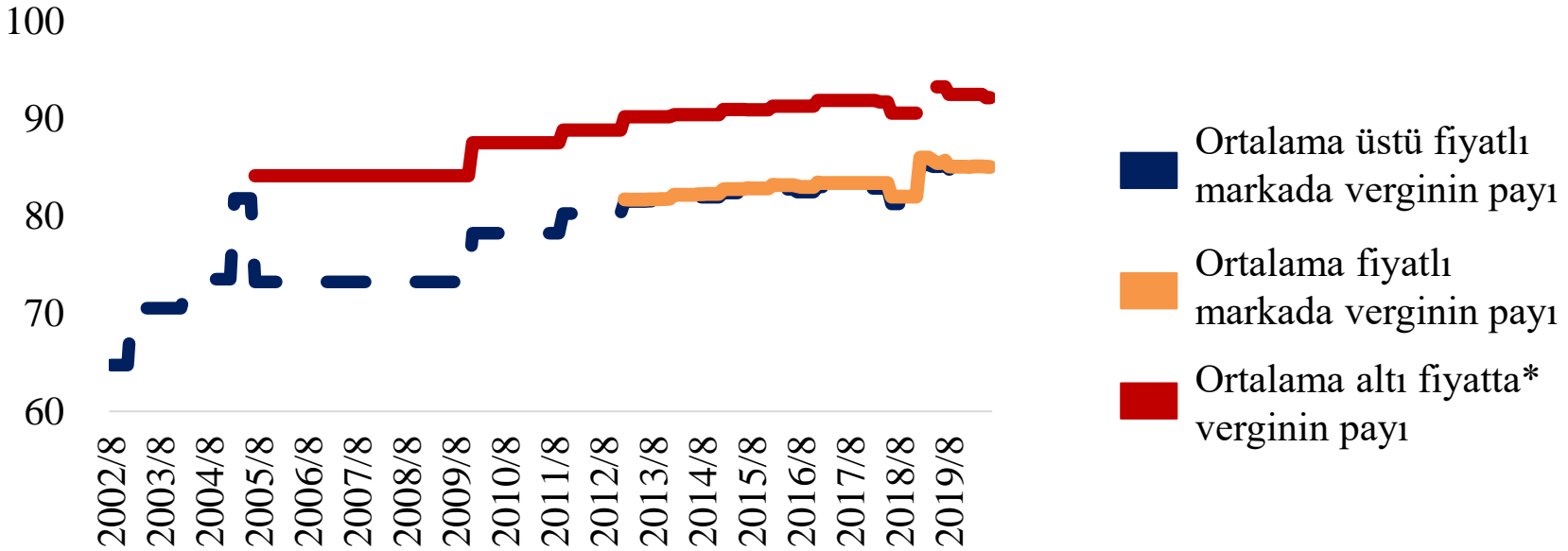
Kaynak: 8305 Özel Tüketim Vergisi Kanunu, Deloitte Verginet, T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı, T.C. Resmi Gazete, TÜRMOB, TEPAV derlemeleri ve hesaplamaları

Not: Uygulanan vergi tutarları açık mavi renkle gölgelendirilmiştir.

Bu koşullu vergi yapısı, uygulanacak asgari perakende satış fiyatını belirlemekte

Daha düşük fiyatlı grupta yer alan markalara, nispeten daha yüksek vergi oranları uygulanabilmekte

Türkiye’de farklı fiyatlara sahip sigaralara uygulanan toplam vergi yükü, perakende satış fiyatının %’si, Ağustos 2002 - Haziran 2020

Kaynak: 8305 Özel Tüketim Vergisi Kanunu, Deloitte Verginet, online gazeteler, T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı, T.C. Resmi Gazete, TÜİK, TÜRMOB, TEPAV hesaplamaları

*Daha ayrıntılı bilgi için raporu inceleyiniz

Türkiye, tütün ürünlerine uygulanan vergi yükünün en yüksek olduğu ülkelerden biri

184 ülkenin 57'sinde satış fiyatı içinde vergi yükü, yüzde 70'i aşmakta (2018)

Türkiye, ilk 20 ülke arasında

AB ülkelerinde sigaralara uygulanan toplam vergi yükü ortalama yüzde 80,3'tür Türkiye'de ise 2020 yılında;

Ortalama üstü ve ortalama fiyata sahip sigaralarda: yüzde 84,8

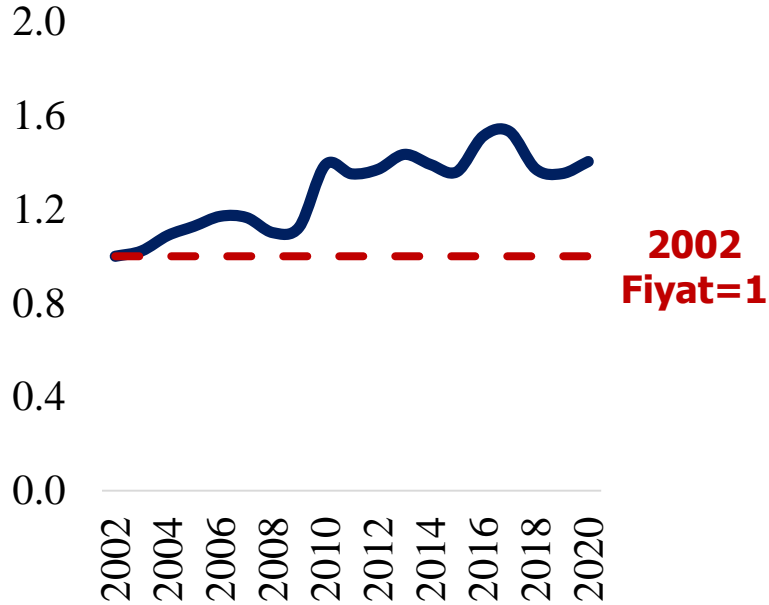
Ortalama altı fiyata sahip sigaralarda: yüzde 92,1

Türkiye'de sigara fiyatları, vergi yükündeki artışa paralel olarak artmakta

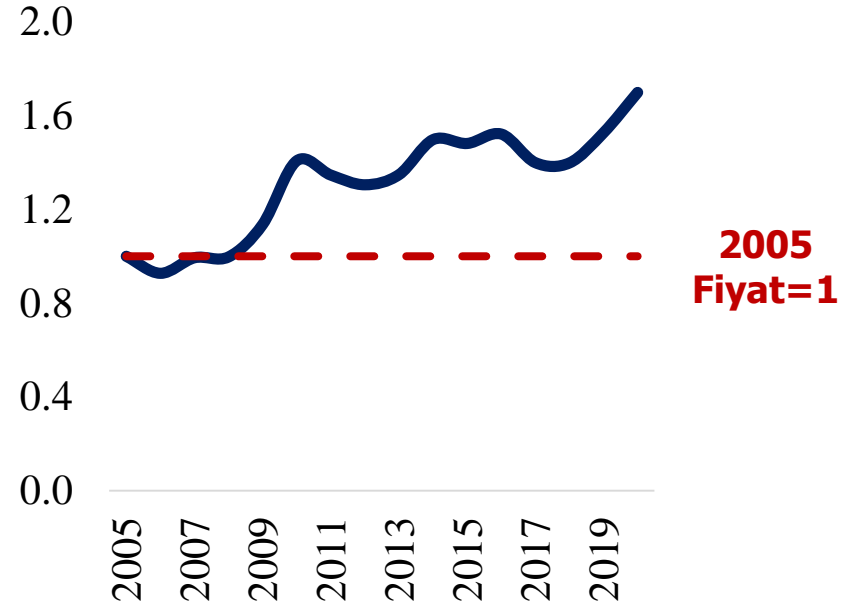
Türkiye’de sigara fiyatları, vergi yükündeki artışa paralel olarak artmakta

Türkiye’de iki farklı sigara grubu için reel fiyat endeksi

Ortalama-üstü fiyatlı sigaralar

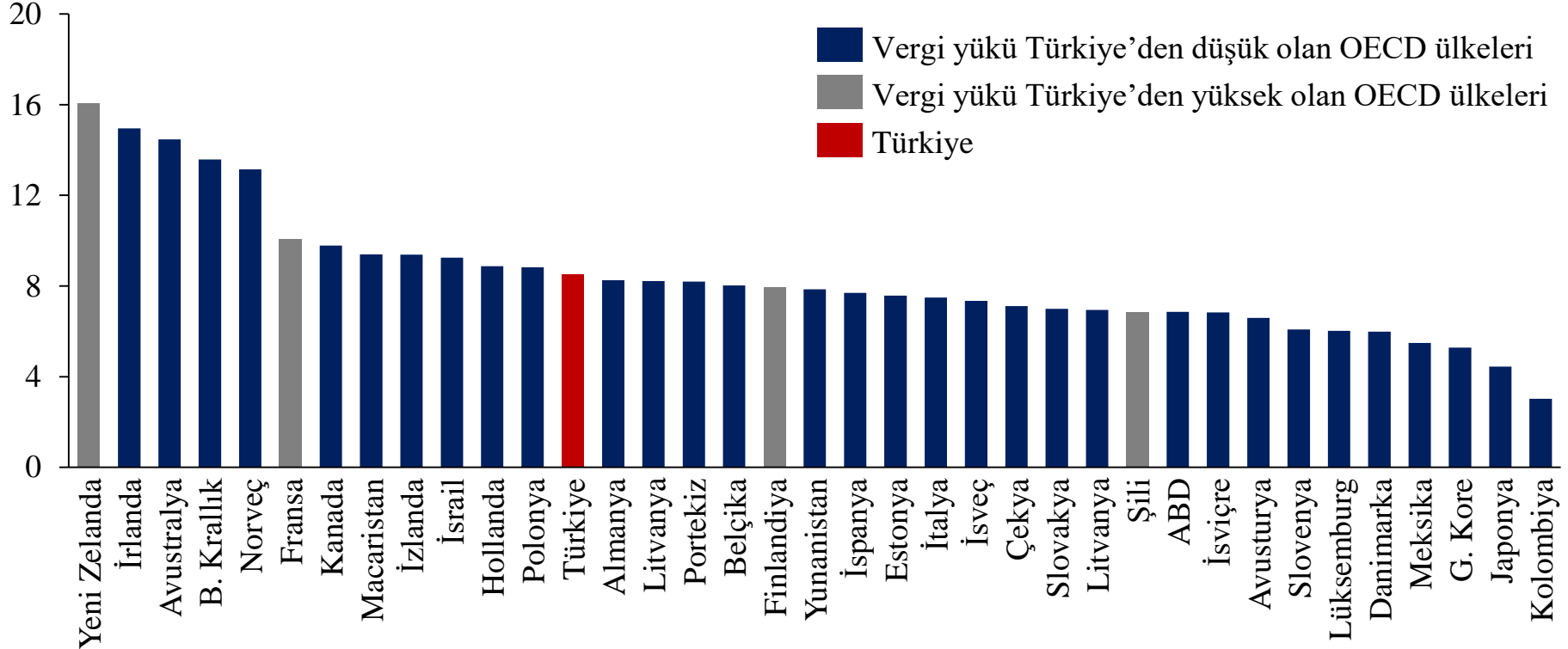

Düşük fiyatlı sigaralar

Fakat sigara fiyatlarındaki artışa rağmen, Türkiye’de sigara fiyatları OECD ülkelerine kıyasla nispeten ucuz kalmakta

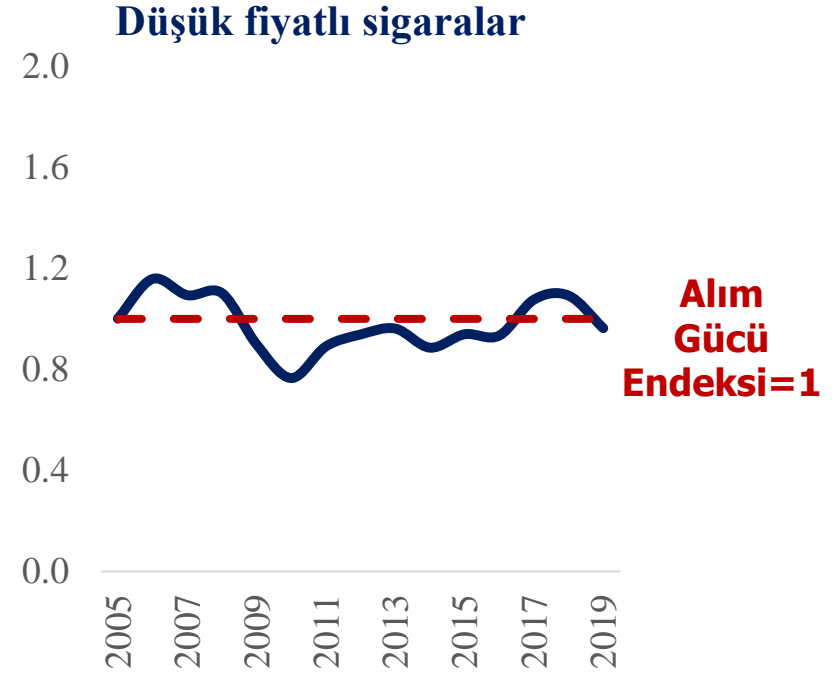
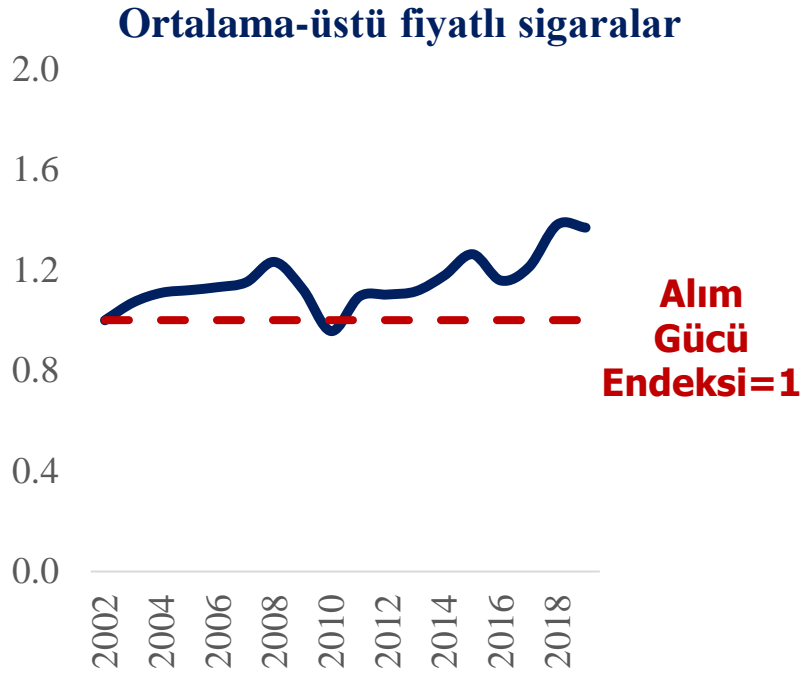
OECD ülkelerinde en çok satılan 20’lik sigara paketinin fiyatı, PPP’de uluslararası dolar cinsinden, 2018

Ortalama üstü fiyatlı sigaraların satın alınabilirliği artıyor

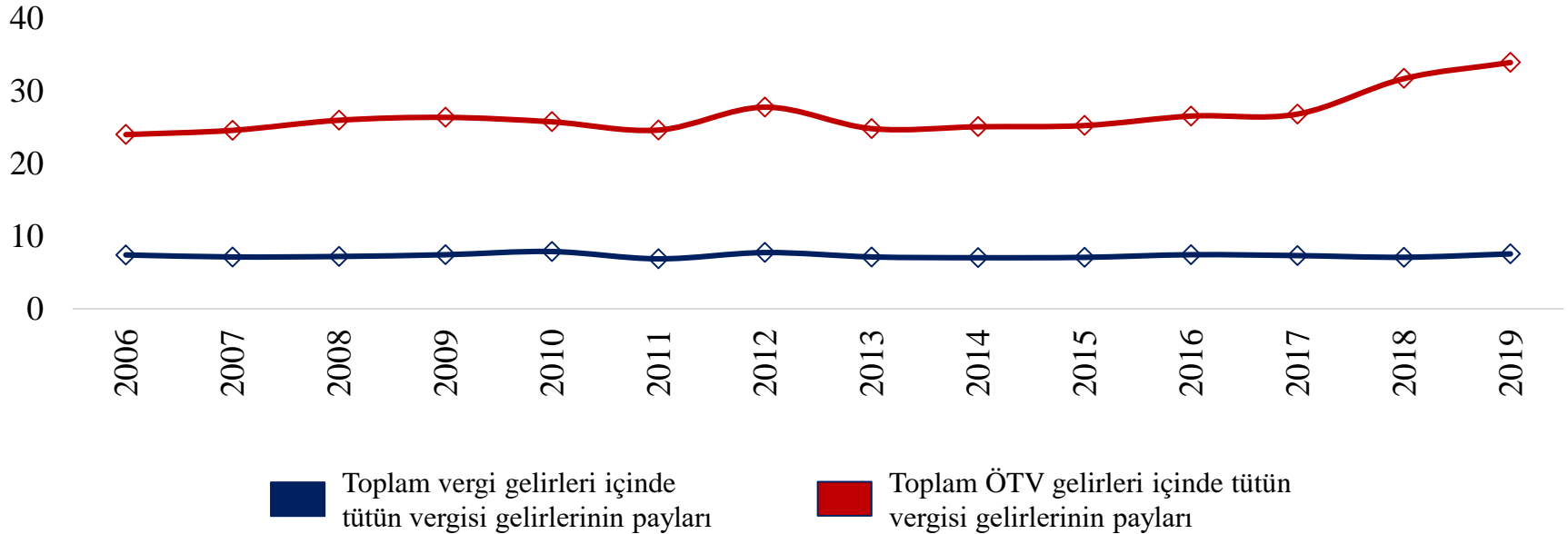
Düşük fiyatlı sigaraların satın alınabilirliğinde ise ciddi bir değişiklik yok

Türkiye’de iki farklı sigara grubu için alım gücü endeksi

Türkiye’de 2019 yılında toplam vergi gelirlerinin yüzde 7,6’sı ve toplam ÖTV gelirlerinin yüzde 34’ü tütün ürünlerinden elde edilmiştir

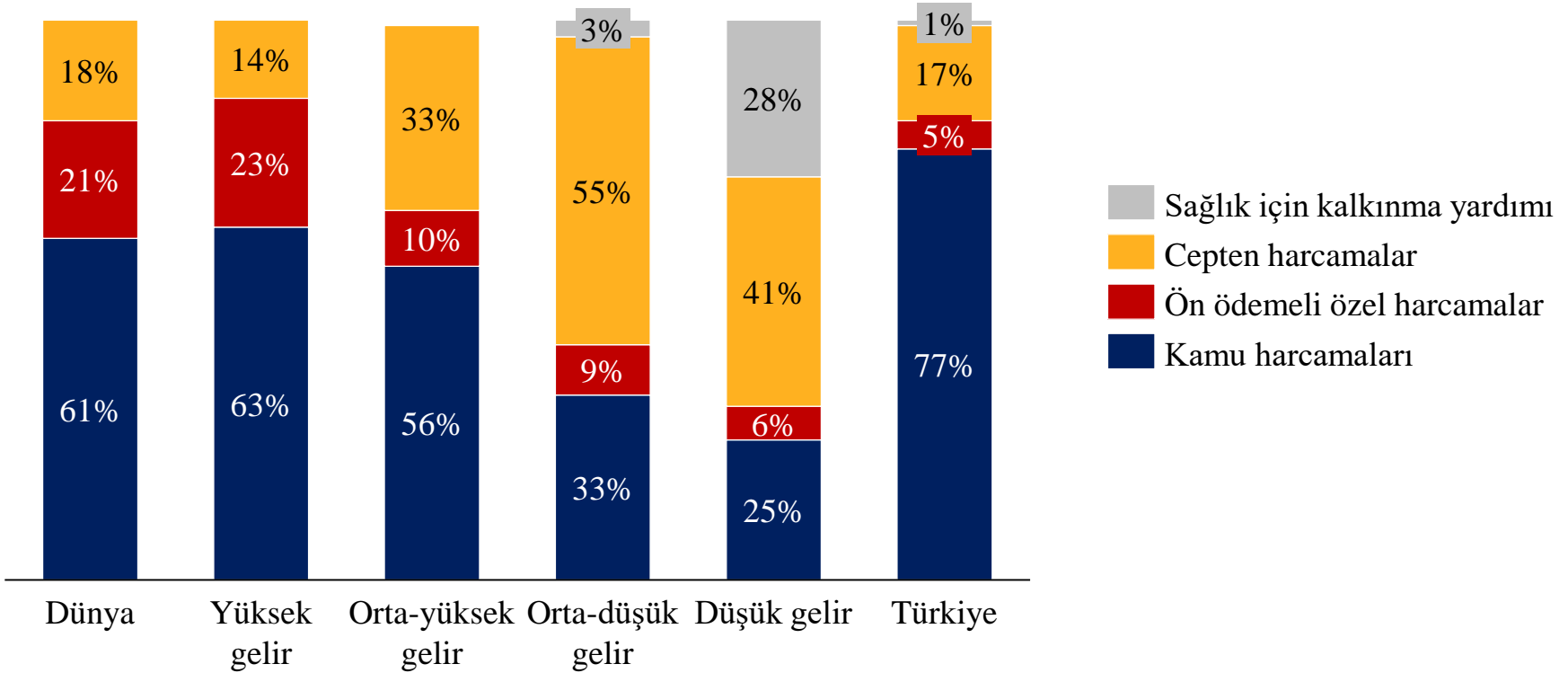
Türkiye’de tütün ürünlerinden elde edilen vergi gelirlerinin payı, %, 2006-2019

2018 yılında elde edilen tütün vergisi gelirleri, ülkenin toplam kamu sağlık harcamalarının yüzde 41,8'i

Tütün kullanımının dışsallıklarını karşılamak için son derece etkili bir finansman kaynağı olabilir

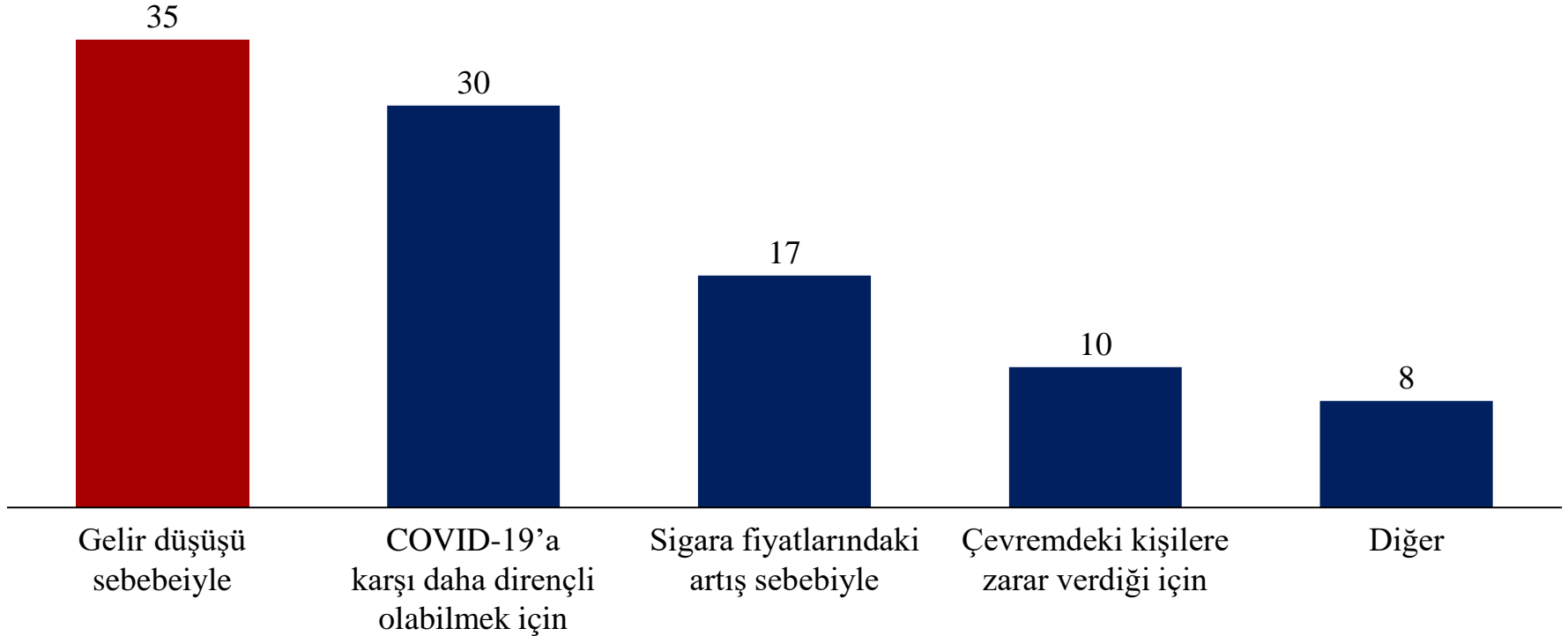
Finansman kaynaklarına göre sağlık harcamalarının dağılımı, %, 2017

Türkiye’de alım gücü ve tütün tüketimi arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır

Mart 2020 TEPAV Covid-19 anketinde katılımcıların yüzde 53,4’ü hanehalkı gelirinde düşüş yaşamıştır

COVID-19 pandemi döneminde katılımcıların tütün kullanımını azaltmalarının ana nedenleri, %

Türkiye'deki mevcut durum, fiyat eksenli tütün kontrol politikalarının geliştirilmesi için yeni bir bakış açısı ihtiyacını ortaya koyuyor

Vergi gelirleri artmasına rağmen, kullanım oranlarında beklenen sonuç gözlenmemekte

Fiyatlarda artış olmasına rağmen, sigaranın satın alınabilirliği artmakta

Gelir esnekliği, vergilendirme politikalarının etkililiğinde önemli (Mart 20202 TEPAV Covid-19 Anketi)

Vergi oranlarındaki artış, ölçülen enflasyon oranını tetiklemekte

Yüzde 11,76'lık toplam enflasyon oranı içinde sigaranın payı yaklaşık yüzde 1 (Temmuz 2020)

Tütün kullanımından doğan yükün büyük kısmı kamu sektörü üzerinde

Türkiye'de tütün vergileri, doğrudan tütün kontrol politikalarının finansmanına yönlendirilmemekte

tepav

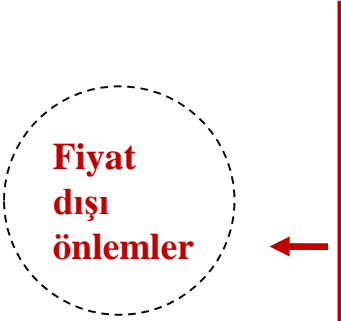

**Türkiye’de Tütün Kullanımını Engelleme ve
Bırakmanın Ekonomisi**

Arz, talep, sağlık ve kamu politikası boyutları

Türkiye’nin tütün kontrolü politikaları

Fiyat dışı önlemler

MPOWER önlemleri, fiyat ve fiyat dışı önlemlerden oluşmaktadır

		Önlemler
	Monitor	Tütün kullanımı ve koruma politikalarının izlenmesi
	Protect	İnsanların tütün dumanından korunması
	Offer	Tütünü bırakmak isteyenlere yardım/destek sunulması
	Warn	Halkın tütünün zararları hakkında uyarılması
	Enforce	Tütün Reklamı, Promosyonu ve Sponsorluklarının yasaklanması
	Raise	Tütün ürünlerinden alınan vergilerin artırılması

Not: MPOWER, tütün kullanımının farklı yönlerini ve boyutlarını kontrol altına almaya yönelik ülkelere rehberlik edecek anahtar göstergeler ve ölçütleri sağlamaktadır

M Tütün kullanımı ve koruma politikalarının izlenmesi

- ➔ Türkiye’de 1980’lerin sonundan itibaren tütün kullanımını izlemek üzere ulusal saha araştırmaları gerçekleştirilmekte
- ➔ Türkiye izleme politikaları açısından, küresel ortalamalara kıyasla başarılı bir politika performansı geçmişine sahip

M Tütün kullanımı ve koruma politikalarının izlenmesi

Yine de bazı politika alanlarının daha derinlemesine ele alınması gerekmektedir

- Tüm ulusal araştırma sonuçları ve mikro veriler, araştırmacıların erişimine sunulmalı
- Türkiye’de tütün kontrol politikalarının ekonomik etkisi ve kazanımlarının ölçülmesi için daha fazla bilimsel çalışma yapılmalı
- Belirli alt gruplara (kadınlar, çocuklar, gençler, öğretmenler, doktorlar vb.) yönelik politika ve programlar tasarlanmalı ve izlenmeli
- İzleme faaliyetleri son gelişmelere paralel olarak güncellenmeli

P Toplumunu tütün dumanından koruma

- ➔ Tüm kapalı ve kamuya açık alanlarda tütün dumanına karşı geniş kapsamlı koruma sağlanmasına yönelik politikalar kamuoyu tarafından kabul görmekte
- ➔ Fakat kaydedilen ilerlemeye rağmen, evde ve işte pasif içiciliğe maruz kalma oranları hala yüksek
- ➔ Türkiye’de kişileri kamuya açık alanlarda tütün dumanından korumak üzere çıkan yasalara rağmen uygulamada sorunlarla karşılaşılmakta

Türkiye’de yetişkinlerin yüzde 28,0’i kafelerde, kahvehanelerde veya çay ocaklarında kapalı alanlarda sigara içildiğini belirtmekte

Emsal ülkelerde belirli alanlarda sigara yasağının ihlaline ilişkin göstergeler, %, 2012 ve 2016

Soru	Cevap	Türkiye (2012)	Türkiye (2016)	Rusya (2016)	Ukrayna (2017)	Meksika (2015)
Son 30 günde gittiğiniz restoranların herhangi birinin içerisinde tütün kullanan var mıydı?	Evet	12,9	12,7	20,0	24,0	24,6
	Hayır	86,6	86,5	78,2	73,7	75,0
	Bilmiyor	0,5	0,8	1,8	2,3	0,4
Son 30 gün içinde gittiğiniz kafe, kahvehane veya çay salonunun içinde tütün kullanan var mıydı?	Evet	26,6	28,0	7,3		
	Hayır	73,2	71,3	91,0		
	Bilmiyor	0,2	0,6	1,7		
Son 30 günde bulunduğunuz toplu taşıma araçlarında tütün kullanan var mıydı?	Evet		4,5	10,5	8,5	24,7
	Hayır		95,0	88,8	90,6	74,9
	Bilmiyor		0,6	0,7	0,9	0,4
Son 30 gün içinde bindiğiniz veya gördüğünüz takside tütün kullanan var mıydı?	Evet	17,1	16,0			
	Hayır	81,3	82,6			
	Bilmiyor	1,5	1,4			

Kaynak: CDC, GATS mikro verileri (Meksika (2015), Rusya (2016), Türkiye (2012, 2016), Ukrayna (2017)), TEPAV hesaplamaları

Not: Her satırda en düşük değere karşılık gelen hücreler sarı renkle gölgelendirilmiştir. İlgili satırda değer arttıkça renk skalası sarıdan turuncuya doğru değişiklik göstermektedir.

O

Tütün kullanımının bırakılmasına uygun yardım önerme

Tütünü bırakmak isteyenlere toplumsal ve bireysel düzeyde yardım sunulması için davranışsal ve farmakolojik müdahaleleri içerir.

- Tütünü bırakmanın teşvik edilmesi
- Tütün bağımlılık tedavisi

Tütün bağımlılığı tedavisine ilişkin kılavuz ve el kitaplarının hazırlanması yönündeki politika girişimleri 2010'dan sonra hız kazanmış

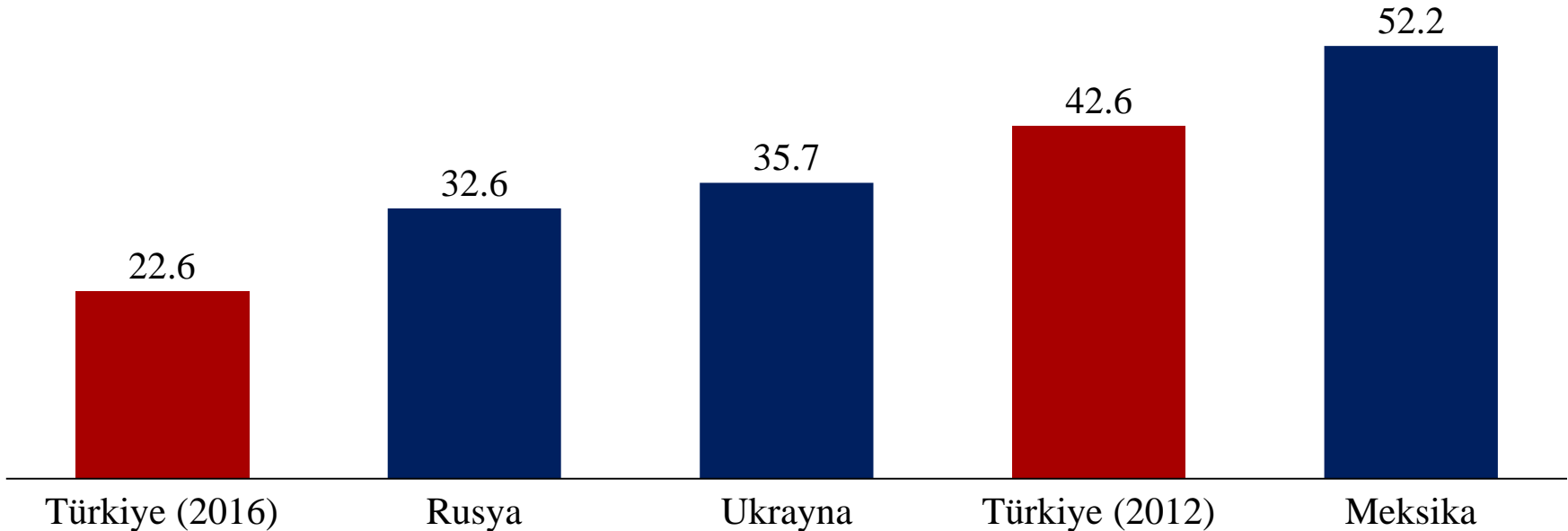
- Sağlık uzmanları tarafından sunulan tavsiyeler
- Medya kampanyaları, ulusal ücretsiz danışma hatları, web sayfaları
- Ücretsiz NRT sunan sigara bırakma poliklinikleri

Buna rağmen Türkiye'de tütünü bırakmayı başaranların payı oldukça düşük

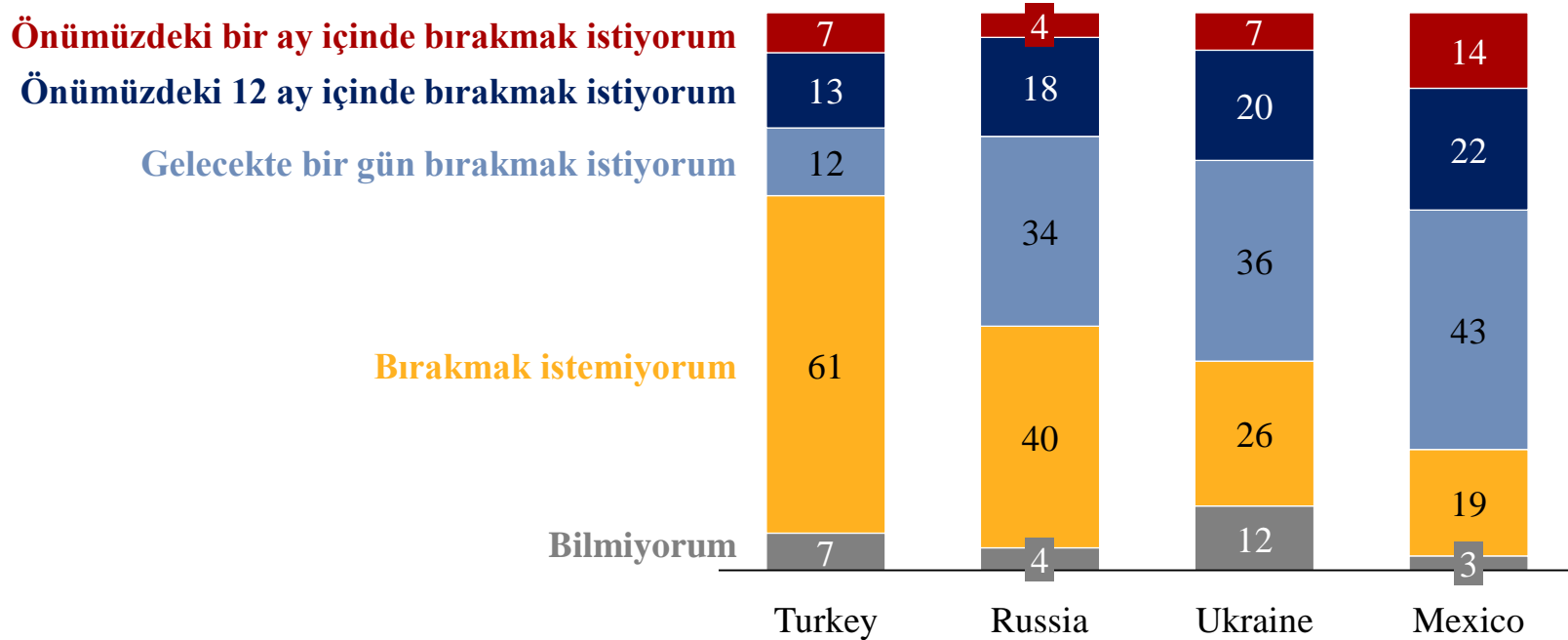
Türkiye’de her gün tütün kullanan kişilerin sadece yüzde 22,6’sı tütün bırakma girişiminde bulunmuş

Emsal ülkelerde mevcut tütün kullanıcılarının tütünü bırakma girişimleri, mevcut yetişkin tütün kullanıcılarının %’si, 2012 ve 2016

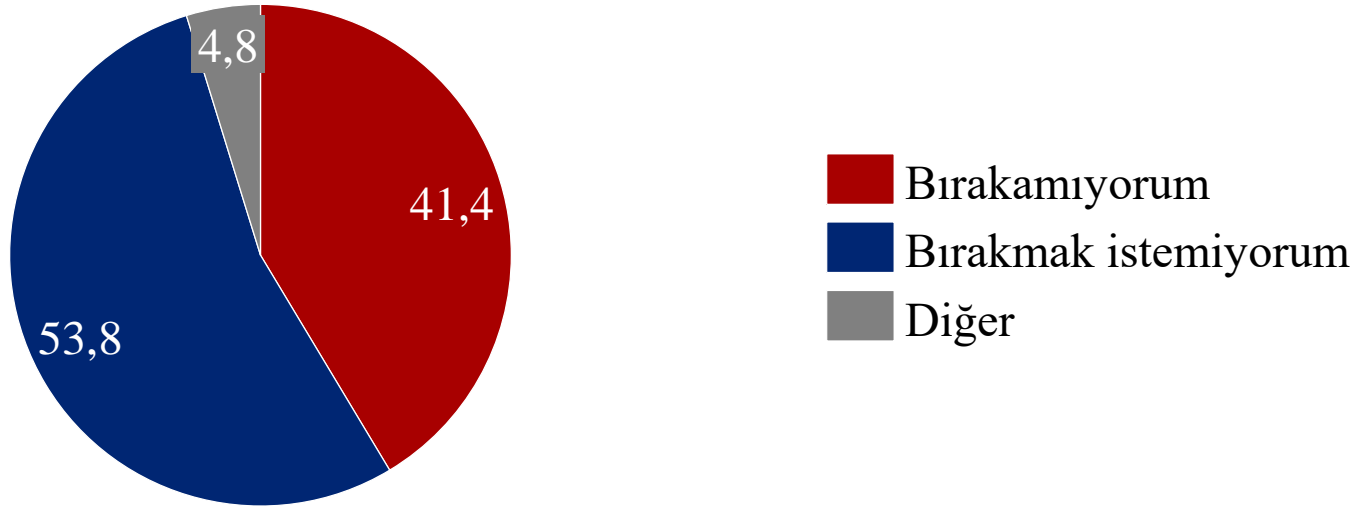
Türkiye’de tütün kullanımı bırakma isteği oldukça düşük

Emsal ülkelerde kullanıcılarının tütünü bırakma konusundaki beyanları, %, 2016

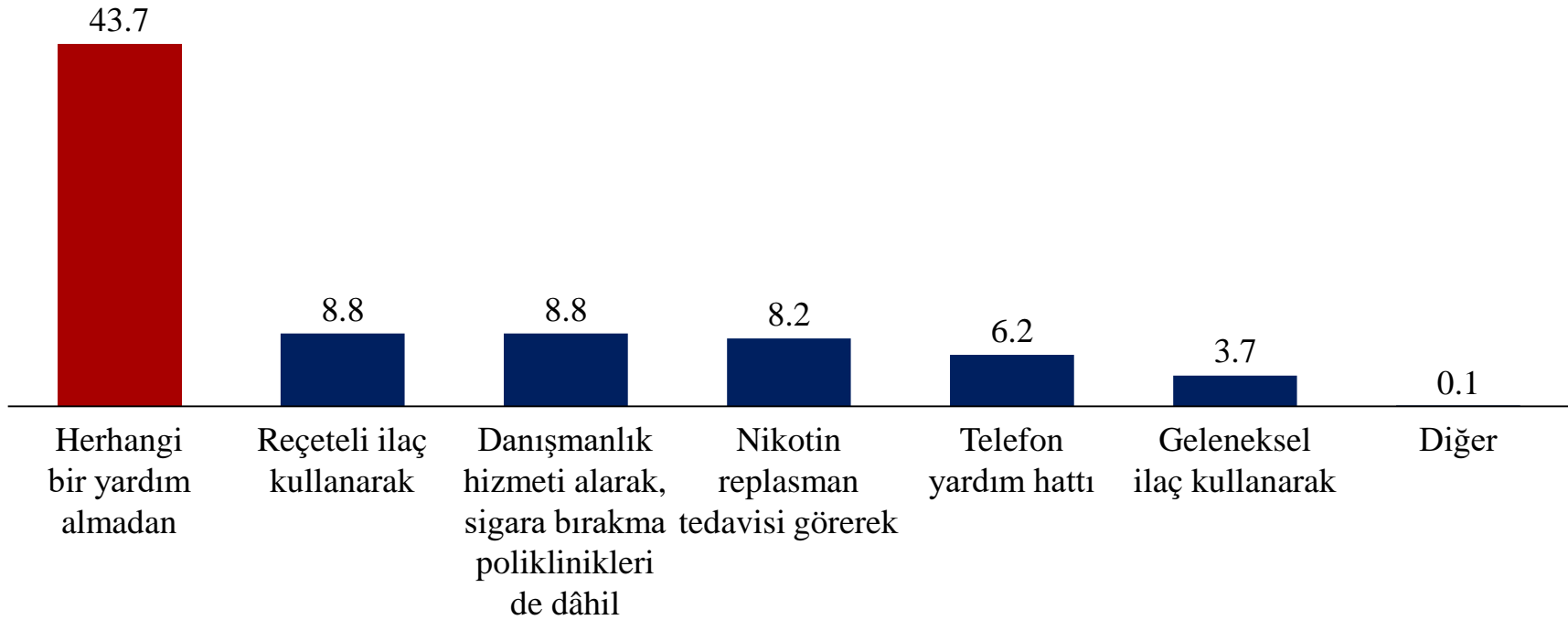
Pandemi koşullarında dahi sigara kullananların yüzde 95,2'si tütün kullanmayı bırakmak istemiyor veya bırakamıyor

Türkiye'de tütün kullanıcılarının tütünü bırakma konusundaki beyanları, %, 2020

Türkiye’de sigarayı bırakabilen kullanıcıların çoğu bunu yardım almadan başarmıştır

Bırakma yöntemine göre bırakan kullanıcıların dağılımı, %, 15+ nüfus, Türkiye, 2016

Kaynak: CDC, GATS mikro verileri (Türkiye 2016), TEPAV hesaplamaları

Not: Katılımcılar birden fazla seçeneği seçebilmektedir.

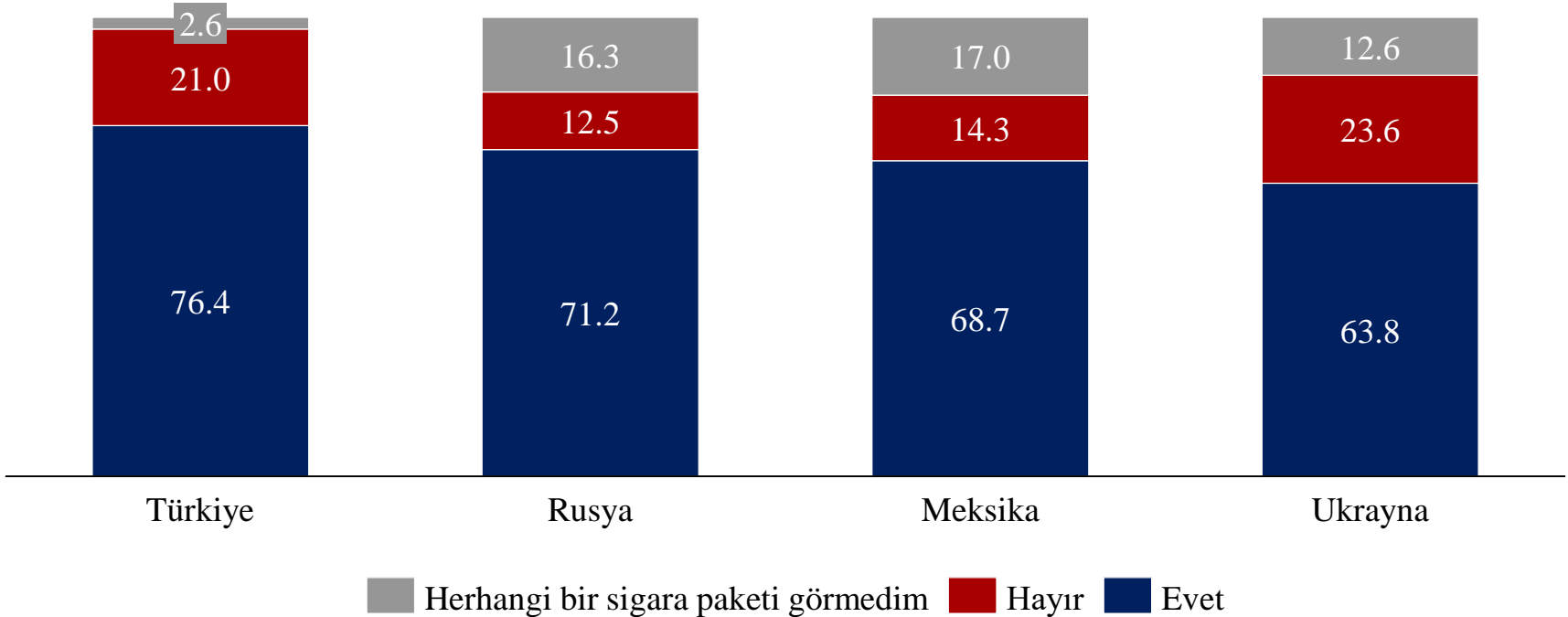
W Tütün zararları konusunda uyarma

➔ Türkiye’de sigara paketleri üzerindeki uyarılar, amaçlandığı şekilde insanların dikkatini çekiyor

➔ Türkiye’de televizyon, tütün karşıtı mesajların iletilmesinde en çok kullanılan politika aracı

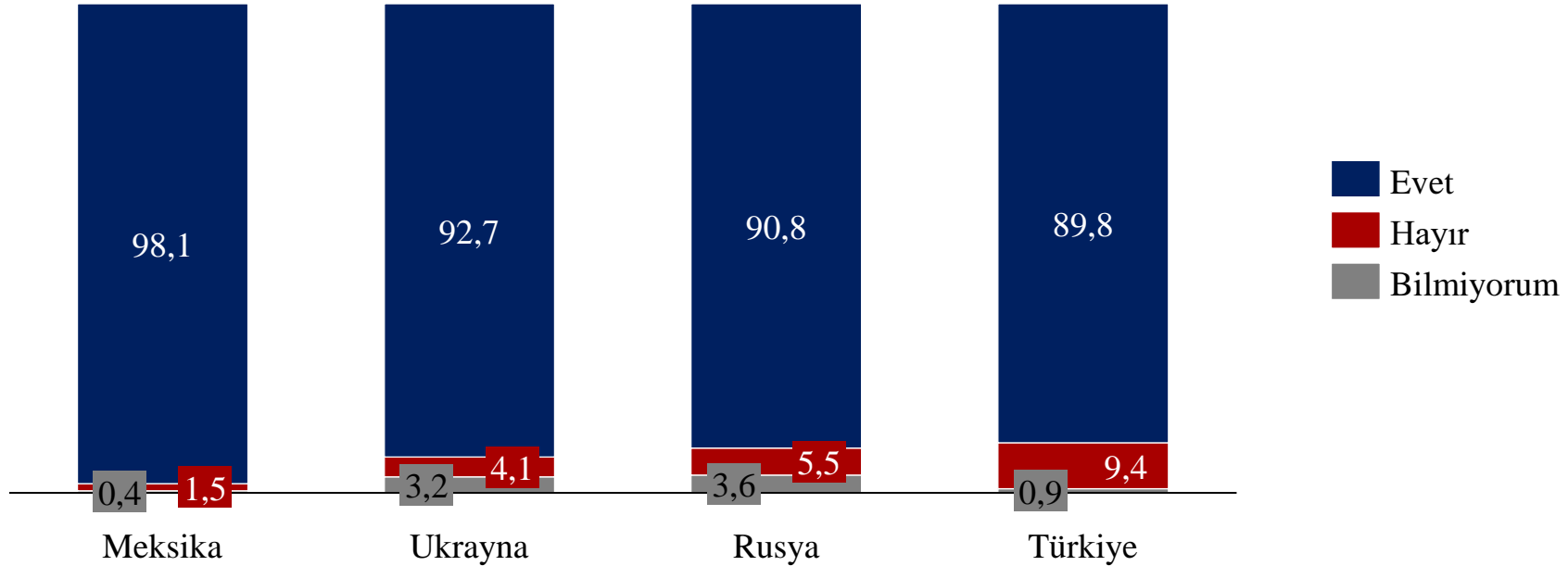
Türkiye’de yetişkinlerin yüzde 76,4’ü sigara paketleri üzerindeki uyarıları fark ettiklerini bildiriyor

Emsal ülkelerde son 30 gün içinde sigara paketlerindeki sağlık uyarılarını fark eden yetişkinlerin payı, %, 2016

Yüzde 90'lık bir oranla, tütünün ciddi sağlık sorunlarına yol açtığını bilinmektedir

Emsal ülkelerde tütün kullanımının ciddi hastalıklara yol açtığını düşünen yetişkinlerin payı, %, 2016

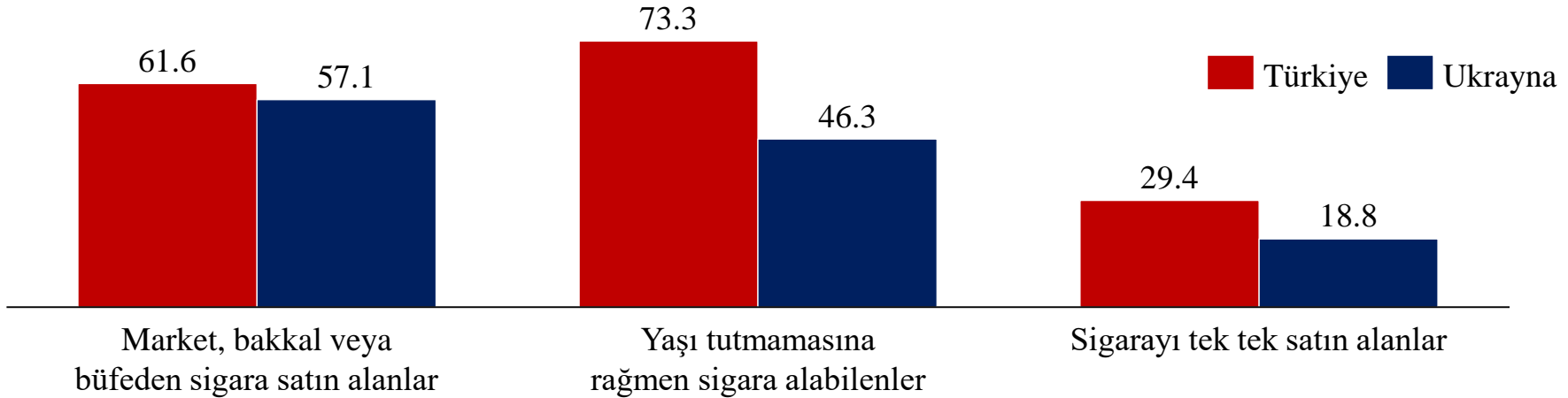

E Tütün reklam, promosyon ve sponsorluklarını yasaklama

- ➔ 1996-2008 yılları arasında Türkiye’de tütün reklamı ve sponsorluğu faaliyetlerini sınırlandırmak için çeşitli yasalar çıkarılmıştır
- ➔ 2014-2019 yılları arasında, ürünlerin farklı özellikleri yoluyla özendirilmesinin önüne geçmek için sigara paketlerinde yer alan bilgi içeriği düzenlenmiştir
- ➔ Türkiye’de 18 yaşından küçüklere sigara satılması yasaktır
 - ➔ Ancak Türkiye’de çocukların tütün ürünlerine hala kolaylıkla erişebildiği görülmekte

Türkiye, Ukrayna ile kıyaslandığında reşit olmayan kişilerin sigaraya erişimlerini kısıtlama konusunda düşük performans göstermekte

Sigaraya erişimlerine göre 13-15 yaş arası mevcut tütün kullanıcılarının payı, Türkiye ve Ukrayna, %, 2017

tepav

**Türkiye’de Tütün Kullanımını Engelleme ve
Bırakmanın Ekonomisi**

Arz, talep, sağlık ve kamu politikası boyutları

Genel değerlendirme

Tütün kontrol politikalarının tasarımı, farklı aktörler arasındaki etkileşimleri ve çıkar çatışmalarını göz önünde bulundurmaya gerektiriyor

- Ekonomi politikalarının tasarımında, piyasanın arz yönünü de dikkate alan bütüncül bir yaklaşım benimsenmeli
 - Yerel istihdam ve gelir yaratma potansiyeli
 - Vergi gelirleri
 - Dış ticaret dengesi
- Politikaların talep yönünde etkili olabilmesi için belirli demografik grupların hedef alınması gerekiyor
 - Kadınlarda tütün kullanımı erkeklere kıyasla daha hızlı artıyor
 - Türkiye’de eğitim düzeyi ile tütün kullanım oranı arasında pozitif yönlü bir ilişki var
 - Günlük tütün kullanımına başlama yaşı oldukça düşük
 - Gençler ve öğrenciler arasında tütün kullanımı oldukça yaygın

Tütün kontrolüne yönelik vergi politikalarının etkililiğinin artırılmasına ihtiyaç var

- Türkiye'deki sigara fiyatları diğer OECD ülkelerine göre nispeten daha düşük
- Ortalama gelirdeki artış Türkiye'de vergi politikalarının etkinliğini sınırlamakta
- Farklı fiyatlara sahip sigara markaları arasındaki fiyat farkı tütün vergilerinin etkililiğini azaltmakta
- Vergi politikalarında yapılacak güncellemelere katkıda bulunmak için,
 - Talebin fiyat esnekliğini,
 - Talebin çapraz fiyat esnekliğini ve
 - Vergi değişikliklerinin farklı sosyoekonomik gruplar üzerindeki etkisini değerlendiren analitik çalışmalara ihtiyaç vardır.

Tütün kontrol politikalarının uygulama süreçlerini iyileştirmek için

- Tüm ulusal araştırma sonuçlarının ve mikro verilerin, internet ortamında, araştırmacıların erişimine sunulması
- Tütün kontrolü politikalarının ekonomik etkililiği ve kazanımlarını saptayabilmek için daha fazla bilimsel çalışmanın yapılması
- Tütün kontrolü programlarına yönelik harcamaların hesaplanarak farklı kontrol programlarının maliyet etkinliği analizinin yapılması
- Belirli alt-gruplara (örneğin kadınlar, çocuklar, gençler, öğretmenler, hekimler vb.) yönelik politika ve programların tasarlanması ve izlenmesi

Kamuya açık alanlarda kişileri tütün dumanından ve pasif içiciliğin etkilerinden korumak için

- Düzenlemelere ve yasalara uyumun sağlanmasından ve ilgili yaptırımların uygulanmasında hangi kurumların sorumlu olduğunun netleştirilmesi
- Yürürlükte olan kural ve düzenlemelerin uygulanmasının ve denetlenmesinin, başarılı ülkelerle kıyaslanması, eksikliklerin giderilmesi
- Reşit olmayan kişilerin tütün ürünlerine erişimlerini kısıtlamak için daha fazla politika girişimine ihtiyaç var

Teşekkür ederiz